Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto X., št. 13 („JUTRO“ št. 78 a) Ljubljana, torek 7. aprila 1942-XX Cena cent. 70

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinijeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26

Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj — Naroča se posebej in velja mesečno L. 2.50 Za inozemstvo L 3.80

Rokopisi se ne vračajo — Oglasi po tarifu

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera:

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Violenti attacchi aerei contro Malta

Un incrociatore centrato a La Valletta — Gravi distruzioni tra gli apprestamenti militari dell'isola — Cinque aerei nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 5 aprile il seguente bollettino di guerra n. 673:

Tiri di artiglieria ed attività di pattuglie sul fronte cirenaico.

Il nemico ha compiuto incursioni su Bengasi e Derna. Nessun obiettivo di interesse militare risulta raggiunto. Si contano alcuni feriti tra la popolazione indigena. Un apparecchio avversario è stato abbattuto dalla difesa contraerea di Bengasi, tre altri in combattimento dalla caccia tedesca.

Violenti attacchi diurni e notturni sono stati portati su Malta da grosse formazioni germaniche che hanno intensamente bombardato gli impianti aeroportuali di Ca' Venezia, Hal Far e Luka danneggiando numerosi velivoli al suolo, distrutto postazioni di artiglieria e di proiettori.

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 6 aprile il seguente bollettino di guerra n. 674:

Elementi esploranti avversari, appoggiati di artiglieria, sono stati respinti nella zona a sud-est di Mechili. Nella stessa regione nostri velivoli da combattimento hanno attaccato con palese efficacia un concentramento di automezzi, danneggiandone gravemente buon numero. Un aereo non è ritornato. La ferrovia Marsa Matruch—Alessandria è stata nuovamente bombardata da nostri apparecchi e interrotta in più punti.

Poderose aliquote dell'arma aerea germanica hanno effettuato ripetute incursioni diurne e notturne sull'isola di Malta. L'arsenale, le officine e i depositi di carburanti di La Valletta sono stati potentemente bombardati e un incrociatore in quel bacino è stato centrato. Aerodromi e piste di lancio dell'isola hanno subito notevoli danni. Un Huricane risulta abbattuto in combattimento.

Siloviti letalski napadi na Malto

V Valeti zadeta križarka — Hudo razdejanje med vojaškimi napravami na otoku — Pet sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 5. aprila naslednje 673. vojno poročilo:

Topniško streljanje in delovanje patrol na cirenaiškem bojišču.

Sovražne letalske sile so napadle Bengazi in Derno. Zadeta ni bila nobena naprava, ki bi bila pomembna v vojaškem pogledu. Med domačim prebivalstvom je bilo nekaj ljudi ranjenih. Protiletalska obramba v Bengaziju je sestrelila eno sovražno letalo, nemški lovci pa so v letalskih spopadih sestrelili nadaljnja tri.

Velike skupine nemških letal so ponoči in podnevi silovito napadale Malto ter intenzivno bombardirale letališke naprave v Ca Venezii, Halfaru in Luki. Poškodovale so mnogo letal na letališčih in razdejale topniške in zarometne postojanke.

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je danes objavil naslednje 674. vojno poročilo:

Sovražni izvidniški oddelki, ki jih je podpiralo tudi topništvo, so bili odbiti na področju južnovzhodno od Mekilija. Na istem področju so naša bojna letala napadla z vidnim učinkom zbirališče motornih vozil in jih znatno število poškodovala. Eno letalo se ni vrnilo na svoje oporišče. Naša letala so znova bombardirala železnico Marsa Matruh—Aleksandrija ter so jo na več točkah prekinila.

Jaki oddelki nemških letalskih sil so ponovno ponoči in podnevi napadli otok Malto. Silovito so bili bombardirani arzenal, delavnice in zaloge pogonskih sredstev v La Valletti. Zadeta je bila tudi križarka v tamkajšnjem bazenu. Znatna škoda je bila prizadeta letališčem in vzletiščem na otoku. Ugotovilo se je, da je bilo sovražno letalo tipa Hurricane sestreljeno v letalskem spopadu.

Velike sovjetske izgube

Izjalovljeni napadi sovjetske vojske v Doneški kotlini — Živahne letalske akcije

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 6. apr. s. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo v soboto naslednje poročilo:

V Doneški kotlini in v srednjem odseku vzhodnega bojišča so sovjetske čete podvzele nekaj osamljenih napadov, ki so bili odbiti. Nasprotniku so bile prizadete hude izgube. Nemške ofenzivne operacije so bile uspešne. V severnem odseku bojišča se je razvilo živahno delovanje. V odseku nekega armijskega zbora je bilo uničenih 15 sovražnih tankov. Skupine bojnih in lovskih letal so z znatnim učinkom napadle vojaške naprave v Murmansku. Bombe so poškodovale v luki tovorno ladjo.

197. oddelek napadalnega protitankovskega topništva je od pričetka vojnega pohoda na vzhodu uničil 200 sovražnih tankov.

V prvih treh mesecih t. l. so bile prizadete sovjetskim četam pri njihovih brezuspešnih poskusih, da bi ohranjale nemško vzhodno fronto, in med nemškimi napadi hude izgube in materialna škoda. Poleg posebno velikega števila padlih je bilo v času od 1. januarja do 31. marca ujetih 114.128 sovražnih častnikov in vojakov ter zaplenjenih 2167 tankov in 2519 topov. Sovjetske letalske sile so v tem času izgubile 1765 letal v letalskih spopadih, 250 jih je sestrelila protiletalska obramba, 595 je bilo uničenih na posameznih letališčih, 110 pa so jih sestrelili oddelki nemške vojske.

Včerajšnje vojno poročilo pravi:

V srednjem in južnem odseku vzhodnega bojišča je bilo odbitih več osamljenih sovražni napadov. Pri čiščenju terena v zaledju južnega odseka vzhodnega bojišča je bila uničena skupina 3000 partizanov. Velike skupine bojnih, strmoglavskih in lovskih letal so v borbah v severnem odseku uspešno podpirale oddelke na kopnem. Sovjetskim četam so bile prizadete znatne izgube in materialna škoda. V letalskih spopadih in od protiletalskega topništva je bilo sestreljenih 47 sovražnih letal. Nemške letalske sile so izgubile le en aparat. Skupine letalskega oddelka so napadle oporišča sovjetskega brodovja na Baltiškem morju v Petrogradu in Kronštatu. Bombe velikega in največjega kalibra so zadele dve bojni ladji in dve križarki. Brzkone je bila poškodovana tudi ena težja križarka. Težko topništvo vojske je podpiralo napade letalskih sil in obstreljevalo sovražne baterije protiletalskega topništva.

V vodah Ribačjega polotoka in ob obali blizu Murmanska so bojna letala potopila z bombami 1200 tonsko tovorno ladjo in poškodovala še nadaljnjih pet.

V severni Afriki je bil odbit napad britanskih izvidnic. Z dobrim uspehom so bila bombardirana letališča in motorizirane kolone v Marmariki. Z velikim učinkom so se ponoči in podnevi nadaljevali napadi na vojaške in pristaniške naprave v La Valetti ter na britanska oporišča na otoku Malti. Bombe so zadele križarko v enem izmed dokov.

Skupina britanskih bombnikov je včeraj popoldne v močnem varstvu lovcev skušala prodreti nad zapadno zasedeno ozemlje. Nemški lovci in protiletalski topovi so sestrelili 14 letal. Na nemški strani ni bilo nobene izgube.

Skupina nemških lovskih letal pod poveljstvom komodora majorja Trautloja je včeraj dosegla svojo 2000. letalsko zmago.

Veliki teden italijanskega ekspedicijskega zbora

Z vzhodnega bojišča, 6. apr. s. Posebni poročevalec agencije Stefani poroča, da novi snežni meteži niso preprečili, da se temperatura ne bi dvignila za nekaj stopinj. Za Veliko noč se je vreme zboljšalo. Italijanski ekspedicijski zbor je Veliko noč zbrano praznoval. Sovražnik ga tudi ni motil z nobenim napadom. Vojaki so se spomnili svojih domov in daljne domovine, ponosni nad delom, ki so ga doslej opravili v boljševiški deželi in spričo operacij, ki jih še čakajo. Med čete so vse do prednjih postojank razdelili darove in živila. Pri posameznih četah so bile svečane poljske službe božje, ki so se jih udeležili oficirji, podoficirji in vojaki. Praznik je tako potekel v znamenju verske zbranosti in trdne volje, da se ponese ime krščanskega in fašističnega Rima še dalje v deželo brez Boga.

Sovjetske bombe na švedsko ozemlje

Stockholm, 6. apr. s. Tu je bil objavljen službeni komunike, da je padlo na švedska tla v noči na petek osem zažigalnih bomb. Komunike ugotavlja, da so bile sovjetskega izvora.

Duce med ljudstvom

Obisk v tvornici metana v Frosinonu — Velike ovacije delavstva in kmetov

Rim, 6. aprila. s. Pokrajina Ciociara je bila v soboto deležna Ducejevega obiska, ki si ga je že dolgo želela. Prav zaradi tega, ker je bil nepričakovan, so bile ljudske manifestacije ob tej priliki tem bolj spontane in zato dokaz ljubezni, ki jo goje do Duceja prebivalci tega ozemlja, iz katerega je izšlo že mnogo najboljših delavcev, vrednih naslednikov onih veteranov, ki so bili jedro legij antičnega Rima.

Ob 10. je Duce prispel v spremstvu Eksc. Riccija in Favagrosse ter predsednika »Agipa«, prefekta in zveznega Tajnika iz Frosinona v veliko tovarno, v kateri predelujejo in pripravljajo v tehnične svrhe metan. Duce, ki ga je vodil po tovarni predsednik »Agipa«, se je ustavil pred posameznimi instalacijskimi napravami. Delavstvo in kmetsko prebivalstvo, ki se je ob Ducejevem obisku zbralo okrog tovarne, mu je priredilo navdušene ovacije. Ob zaključku sta bila Duceju predstavljena tehniška strokovnjaka Masarenti in Vallerini. Duce je odobril program nadaljnjega dela v tovarni in je izrazil svoje zadovoljstvo nad doslej doseženimi rezultati. Tovarno je zapustil med živahnimi manifestacijami in prispel ob 10.45 v Frosinone, kjer ga je sprejela ogromna množica ljudi z nepopisnim navdušenjem. V mestu Frosinoni se je zbralo na ulicah vse prebivalstvo, poleg tega pa še velike množice ljudi iz vse okolice. V gostih špalirjih so se ljudje razpostavili po glavni cesti in vzklikali Duceju, ko se je peljal mimo njih. Na ta način so mu izrazili vso svojo vdanost in vso svojo neomajno vero vanj in v zmago. Duce je stopil iz avtomobila in peš odšel na kraj sredi med množico. Frosinonski župan mu je izrazil hvaležnost in veselje spričo časti, izkazane mestu z dolgo pričakovanim obiskom. Množica, ki je bila sestavljena po večini kmetskih ljudi, žen in otrok, je obdala Duceja tako, da se je moral ganjen ponovno ustaviti. Z nasmehom je izrazil svoje priznanje in svojo zahvalo za manifestacijo ljudstva, ki je že leta želelo, da bi ga videlo in je bilo končno sedaj poplačano. Ko je Duce stopil v avto, da bi zapustil Frosinone, so ovacije dosegle vrhunec. Malo pozneje ga je ogromna množica znova pozdravila z nepopisnim navdušenjem na železniški postaji, odkoder je Duce z vlakom ob 11.10 odpotoval nazaj v Rim.

Duce sprejel Eksc. Visokega komisarja

Rim, 6. apr. s. Duce je sprejel Visokega Komisarja Ljubljanske pokrajine, ki mu je podal poročilo. Duce mu je dal navodila glede dela na gospodarskem in upravnem polju.

Milijon lir za bolnišnice in otroška zavetišča

Rim, 6. aprila s. Duce je sprejel upravnika Nacionalne kmetijskee banke nacionalnega svetnika Armenisa, ki mu je poročal o nad vse ugodnem poslovanju zavoda v preteklem letu. Duce je z zadovoljstvom sprejel na znanje podatke, ki mu jih je izročil nacionalni svetnik Armenise. Vsoto 1 milijona lir, ki mu jo je zavod dal na razpolago, je Duce razdelil takole: 200.000 lir za dograditev bolnišnice v Aidonu (Enni), 300.000 lir za ureditev bolnišnice v Agiri (Enni), 200.000 lir za otroško zavetišče v Abanu, 300.000 lir pa za otroško zavetišče v Perticari v občini Marcantini Marecchiji.

Borba Indije za neodvisnost

Sklepi izvršnega odbora indijskega kongresa bodo brzkone objavljeni danes

Stockholm, 6. aprila s. »Dagens Nyheter« objavlja v svojem poročilu iz New Delhija, da se Cripps kljub temu, da sta mu predsednik indijskega kongresa Azad in Pandit Nehru izročila popolnoma negativen odgovor kongresa glede angleškega načrta o ustavni ureditvi Indije, še nadalje mudi v Indiji, čeprav je napovedal, da bo či mprej odpotoval nazaj v Veliko Britanijo, ker si prizadeva, da bi na kakršenkoli način rešil položaj. Cripps je oba indijska prvaka naprosil, naj se indijski odgovor še ne objavi, znano pa je, da je sestavljen v zelo odločnem tonu in da naglaša, da je angleški načrt nesprejemljiv, ker ne daje Indiji nikakega efektivnega jamstva za njeno varnost, ne za resnično rešitev življenjskih problemov dežele, pa ne le to, njegova vsebina je taka, da predstavlja vzpodbudo vsem indijskim reakcionarnim elementom, da sprožijo splošni nered v deželi. List poroča nadalje, da se je v New Delhiju razširila vest, da je dala angleška vlada Crippsu vsa pooblastila, da lahko pristane na vsakršne koncesije, ki bi se mu zdele primerne, vendar pa ta okoliščina ni izzvala nikakega optimizma, marveč je še bolj zmanjšala že tako omajan prestiž Velike Britanije. Indijci, pravi list, imajo jasen vtis, da so gospodarji položaja.

Kakor je znano, je prispel v Indijo tudi Rooseveltov posebni olposlanec Louis Johnson na čelu posebne delegacije. Njegova naloga je, da se sedaj poskusi uveljaviti kot posredovalec med Crippsom in indijskimi politiki, indijski krogi pa smatrajo, to vmešavanje Zedinjenih držav za neprimerno.

Bangkok, 6. aprila s. Iz New Delhija poročajo, da je na včerajšnji seji izvršnega odbora indijskega kongresa predsednik Azad izjavil, da bodo sklepi odbora o Crippsovih predlogih objavljeni brzkone jutri.

Letalski alarm v Kalkuti

Rim, 6. aprila s. Angleška polslužbena agencija je objavila da je bila v soboto popoldne alarmirana Kalkuta. Ni znano, ali so mesto sovražna letala tudi bombardirala.

Japonski letalski napad na Cejlon

Bangkok, 6. aprila. s. V Colombu je bil objavljen službeni komunike, ki pravi, da je močna skupina japonskih letal, včeraj zjutraj v nizkih poletih bombardirala in z letalskim orožjem obstreljevala Colombo in predvsem luko ter okraj Rannmalalo.

Angleške letalske izgube v Birmi

Tokio, 6. aprila s. Japonski glavni stan je objavil, da so japonska vojna letala v času od 21 do 30. marca uničila v Birmi 103 sovražna letala ter razdejala vrsto sovražnih vojaških naprav. Sovražna letala so bila po večini angleškega izvora. Poslali so jih iz Anglije in Bližnjega vzhoda da bi po padcu Ranguna ojačila obrambo Birme. S tem uspehom pa so japonske letalske sile skoraj docela uničile sovražne letalske sile v Birmi.

Bombe na Port Moresby

Bangkok, 6. aprila. s. V Melbournu je bilo objavljeno, da so japonski bombniki v spremstvu lovcev včeraj znova bombardirali Port Moresby.

Vojna na Kitajskem

Tokio, 6. aprila s. Iz kitajskega vira poročajo, da so japonski bombniki silovito napadli razne vojaške objekte v pokrajini Čekija, med drugim letališči v Lišuiju in Čukovu, ki sta bili popolnoma razdejani in postali neuporabni. Težke bombe so zadele tudi železniško postajo v Čukovu in jo vidno poškodovale.

Napad na francosko ribiško ladjo

Pariz, 6. aprila. s. Listi poročajo, da je angleški rušilec v bližini bretonske obale srečal francosko ribiško ladjo ter jo takoj pričel obstreljevati. En francoski mornar je bil ubit, nadaljnji trije so bili ranjeni. Francoska ladja je bila napadena tudi od angleškega letala, ki je odvrglo na njo v nizkem poletu 6 bomb, ki pa je niso zadele.

Vichy, 6. apr. s. Mornariško ministrstvo je objavilo, da so angleška letala 28. marca napadla štiri francoske ribiške ladje. En francoski mornar je bil ubit, dva nadaljnja sta bila ranjena. V zadnjem letu so angleška letala in ladje napadla, poškodovala ali uničila že 42 francoskih ribiških ladij.

Torpedirana ameriška ladja

Buenos Aires, 6. aprila s. Severnoameriško mornariško ministrstvo je objavilo, da je bila včeraj ob atlantski obali torpedirana severnoameriška tovorna ladja srednje tonaže.

Potres v Bolgariji

Sofija, 6. apr. s. V Tutrakamu blizu Dunava je nastal potres, ki je napravil mnogo škode. Zaradi potresa se je odprl v kraju globok prepad, v katerega se je zrušilo okrog 100 hiš. Število žrtev ni znano.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Argentina in Čile proti sodelovanju v vojni

Santiago de Chile, 6. apr. s. Poslanska zbornica je imela sejo na čast argentinskega zunanjega ministra Ruiza Gvinazua, ki je gost mesta Santiaga de Chile. Radikalni poslanec Benavente je v imenu večine podčrtaval v svojem govoru skupne mirovne težnje Argentine in Čila in skupno željo, da bi obe državi vzdržali odnošaje z Evropo. Izrazil je svoje prepričanje, da se bo nadajevala skupna politika, ki temelji na spoštovanju vseh narodov. Liberalni poslanec Marin je kot predstavnik manjšine izjavil, da Čile in Argentina ne želita postati torišče sovraštva in borbe ter želita kakor v prejšnji svetovni vojni pospeševati delo in sporazum. Komunisti so zapustili avlo, ker nekemu njihovemu predstavniku niso dali besede. Argentinski zunanji minister je v svojem odgovoru podčrtal istovetnost zunanje politike obeh dežel, ki se čutita gospodarici lastne usode in se želita izogniti oboroženim spopadom.

Santiago de Chile, 6. apr. s. Čilski tisk objavlja poslanico predsednika Riosa, ki obeležuje v njej tudi zunanjepolitične smernice države. Predsednik naglaša, da je nedvomno v smislu želja čilskega naroda, če država ohrani svoje dosedanje mednarodne odnošaje na osnovi enakosti in medsebojnega spoštovanja, kakor je že v tradiciji čilske časti.

Santiago de Chile, 6. apr. s. »Diario« komentira voljo Čila in Argentine, da ostaneta izven vojne, ter naglaša, da se nočeta zaplesti v nikake pustolovščine, ki bi pomenile zgolj škodo za obe južnoameriški državi.

Neznano letalo nad Bolgarijo

Sofija, 6. aprila s. Neznano, brzkone sovjetsko letalo se je pojavilo nad nekaj bolgarskimi mesti. Prebivalstvo teh krajev je bilo alarmirano. Letalo nikjer ni odvrglo nobene bombe.

Novi akademiki

Rim, 6. apr. s. Z novim odlokom so bili imenovani za akademike, dopisnike Kraljeve akademije San Luca: Mino Maccari, Antonio di Scovolo, Arturo Tosi in Andjelo Landi v skupini za slikarstvo, Arturo Martini v skupini za kiparstvo, Pietro Aschieri in Mario de Renzi v skupini za arhitekturo. Za častnega akademika je bil imenovan tudi ing. dr. prof. grof Stefano Gentiloni Silver.

Vojvoda Aosta in princesa Piemontska med ranjenci

Firenze, 6. apr. s. Z ruske fronte je prispel sem vlak z vojnimi ranjenci, na katerem je bila kot prostovoljna bolničarka Rdečega križa vojvodinja Irena Aostska. Malo pred prihodom vlaka sta prišla na postajo vojvoda Aostski in nato princesa Piemontska, ki so jo sprejele mestne oblasti. Ob prihodu vlaka sta se princesa Piemontska in vojvoda Aostski po razgovoru z vojvodinjo Ireno ustavila ob vsakem ranjencu. Princesa Piemontska je potem med pozdravi oblasti in živahnimi ovacijami številne množice, zapustila postajo. Ob navzočnosti Aimona in Irene Aostske, so prenesli ranjence na avtoambulance in jih odpeljali v dve bolnišnici, kjer deluje kneginja Aostska kot prostovoljna bolničarka Rdečega križa.

Princ Piemontski med invalidi

Rim, 6. aprila. s. Kr. Vis. Princ Piemontski je obiskal sedež vojnih pohabljencev v ulici Aurelia, kjer ga je sprejel in pozdravil ravnatelj sedeža ter sanitetskega zbora. Visoki princ se je razgovarjal prijazno z vsemi pohabljenimi vojaki, se zanimal živo za njihov položaj in izrekel vsakemu tolažilne besede, pri čemer jim je izročil darila. Navzočnost visokega obiskovalca je vzbudila med pohabljenci globoko hvaležnost, ki se je izrazila z manifestacijami žive, ganjene in popolne vdanosti Kralju in Cesarju in Savojski hiši.

Papen zopet v Ankari

Ankara, 6. aprila. s. V soboto se je vrnil v Ankaro nemški poslanik Papen. Pripeljal se je preko Sofije in Carigrada.

Mina eksplodirala v turški luki

Carigrad, 6. aprila. s. Turška jadrnica, ki je plula po Črnem morju od Giresona v Trebison, je na morju naletela na neki predmet, ki ga je odvlekla na obalo v bližini Surmena. Ko pa so mornarji privlekli predmet do pomola tako, da je zadel ob njega, je nastala eksplozija in je bilo 6 ljudi ubitih. Brzkone so privlekli do obale pomorsko mino.

Poslabšanje odnosov med Ameriko in Francijo

Rim, 6. apr. s. Agencija Reuter beleži, da se je severnoameriška vlada otresla vseh pomislekov, ki so jo doslej zadrževali od priznanja de Gaulleove vlade. Priznala je de Gaulleu pravico zastopati Francijo. To pomeni hudo poslabšanje odnosov med Francijo in Zedinjenimi državami.

Popis zalog papirja

Rim, 6. aprila s. Službeni list je objavil ministrski dekret z dne 4. aprila, ki se je sedaj tudi že uveljavil in ki določa obvezno prijavo vseh zalog papirja in kartona. Med drugim odreja, da morajo vse papirnice, izdajateljska, knjižna, grafična, kartotehniška in vsa druga industrijska ter obrtniška podjetja, ki so vpisana v nacionalni fašistični zvezi papirne industrije, vsi izdajatelji listov, tiskovne agencije, grafična in podobna podjetja, ki so včlanjeni v korporaciji, ter trgovci s papirjem na debelo, ki so včlanjeni v federaciji trgovcev s knjigami in papirjem ter podobnimi predmeti dolžni v 10 dneh prijaviti pokrajinskim korporacijskim svetom, kje imajo svoj sedež, vse množine papirja in kartonov, ki jih imajo na razpolago, če znašajo zaloge nad 1 tono, kje imajo te zaloge in ostale podatke o njih.

Velikonočna kronika

Ljubljana 6. aprila

Letošnji velikonočni prazniki so minili v skromnosti, ki je za vojno dobo primerna. Nebo nam ni bilo posebno naklonjeno, vendar padavin ni bilo mnogo in se je lahko vsakdo, ki so ga morda tiščale velikonočne dobrote, izprehodil in prezračil. Na veliko soboto zjutraj in popoldne je bilo nebo močno oblačno in je po malem tudi rosilo. Pod večer pa so se oblaki razpršili in na Ljubljano je spet posijalo prijazno sonce. Zato smo si obetali čez praznike krasno vreme, toda nebeški vremenar je obračal po svoje. Ob 17. uri so se pričele v stolnici velikonočne slovesnosti. Procesija letos ni šla po mestu, temveč je bilo vstajenje v cerkvi. Verske obrede je opravil g. knezoškof dr. Gregorij Rožman s številno duhovščino. Cerkev je bila polna vernikov, prišli so tudi mnogi ugledni predstavniki. Kakor v stolnici so bile velikonočne svečanosti tudi v drugih ljubljanskih župnijah zelo številno obiskane. Na veliko noč so bile cerkve prav tako nabito polne. A velikonočna nedelja je bila siva. Gosti oblaki so zakrivali nebo. Pod večer je začelo deževati in je kar izdatno pršilo v noč. Tudi veliki ponedeljek se je zbudil v dežju. Ljubljana je na veeliki ponedeljek kazala pol praznično, pol delavniško lice. Ob 9. so se začele odpirati trgovine in drugi obrati. V teku dopoldneva je še rosilo, toda barometer obeta izboljšanje vremena.

V razvedrilo in oddih so mnogi Ljubljančani na oba praznika obiskali gledališča in kinematografe. Poleg drugih je bil zelo dobro obiskan Veseli teater, ki se je predstavil s svojim 18. programom. Uvodna pesem z velikimi živimi pirhi je ustvarila velikonočno razpoloženje, nakar je g. Verdonik zapel kuplet s sodobnimi motivi. G. Potušek se je predstavil v vlogi Toneta Copate. Kvartet v bidermajerskem slogu (gge Kovičeva, Gorinškova, gg. Kovič, Gorinšek) je opeval ljubezen zarjavelih devic. V skeču »Si slabe volje, golobček?« sta se predstavila gdč. Remčeva in g. Verdonik, za poanto pa gdč. Kovačeva, ki je ntto zapela še kuplet o zaljubljeni kuharici. Glavna točka novega sporeda je enodejanska komedija »Burna preteklost g. Cvilidrete«, v kateri nastopa ves ansambel Veselega tettra. Z nekaterimi komičnimi situacijami in z dobro igro posameznih igralcev zbuja komedija dosti smeha. Predstava se je zaključila s ponovnim prizorom živih pirhov. Konferiral je Božo Podkrajšek, režijo pa je vodil Edo Verdonik. Obisk je pričal, da si bo Veseli teater ohranil svoje občinstvo.

Velika noč med reveži

Tudi v menzi revnejših so bila o priliki velikonočnih praznikov razdeljena darila. Mestni podporni komite je priredil v obeh mestnih jedilnicah izdatno izredno kosilo, ki so ga bili deležni številni podporo uživajoči reveži. Predsednik komiteja major Campana je opoldne obiskal jedilnici in prisostvoval razdelitvi kosila povabljenim revežem ter jih pozdravil in jim voščil za velikonočne praznike v imenu Ekscelence Visokega Komisarja in njegovega osebja. Kosilo je bilo zaužito v prisrčnem ozračju in so obdarovanci ponovno dali izraza svoje resnične hvaležnosti.

Ludi Juveniles v kulturi

Kakor v vseh zveznih poveljništvih, so se na dan 1. aprila tudi v Ljubljani začele razpravee o fašistični kulturi — v okviru Ludi Juveniles v letu XX. Udeležili so se tega nastopa vsi organizirani Italijani v popolnih krojih, da podajo kakor vsako leto pregled o fašistični kulturi, ki so jo dosegle mladinske organizacije.

Točno ob 9. so se v veliki avli kr. italijanske gimnazije zbrali zvezni podpoveljnik, zvezna inspektorica načelnik glavnega štaba in zadevna komisija, nakar so bile v navzočnosti udeležencev otvorjene kuverte z razpravami, ki jih je poslalo glavno poveeljništvo in veljajo za zvezno izbiro v Ludi Juveniles. Določene razprave so take-le:

za balillo: »Deca, vi morate biti zvesti čuvarji za vse življenje v novi herojski civilizaciji, ki jo ustvarja Italija«.

za male Italijanke: »Duh zmage pomeni: dolžnost, pogum in popolno vdanost domovini«.

za mlade Italijanke: »Roma je ime, ki izpolnjuje zgodovino v 20 stoletjih — Roma daje žig vesoljni civilizaciji«.

Prireditev Dopolavora

Ljubljana, 6. aprila

Pokrajinski Dopolavoro v Ljubljani je poskrbel za razvedrilo tudi na velikonočno nedeljo. Vodstvo je najelo znano potujočo umetniško skupino Sciaberno. V nedeljo ob 15. je imenovana skupina priredila zanimivo brezplačno predstavo za dopolavoriste. Prireditev je uspela in je dopolavoristom, ki so z vso pozornostjo sledili posameznim točkam, nudila obilico zabave.

Pogubna komunistična politika

Kakor je vsakemu poedincu prirojena težnja, da ohrani sebe in svoj rod, tako si tudi narod instinktivno prizadeva, da se duhovno in materialno ohrani pri življenju. To stremljenje prihaja do vidnega izraza zlasti v časih nesreče in velikih odločitev, ko morajo ljudske množice izbrati svojo pot.

Tako je treba tolmačiti tudi razvoj, ki je nastal po zlomu bivše Jugoslavije, ter prihodu Italijanske Oborožene Sile in civilnih oblasti. Na osnovi zagotovil, s katerimi je Velika Italija svečano obljubila, da bo spoštovala jezik, vero in krajevne običaje ter omogočila nadaljnji kulturni in gospodarski razvoj, je prebivalstvo zavzelo lojalno stališče do novih oblasti in jim je ponudilo svoje sodelovanje. To razpoloženje se je še bolj utrdilo, ko so dejanja potrdila besede. Vsi se še spominjajo takratnih časov. Ljubljanska pokrajina se je smatrala vsepovsod za najbolj spokojno in mirno deželo. Pod zaščito mogočne Italije se je normalno nadaljevalo duhovno in materialno življenje tako, da so bile od prebivalstva odvrnjene škoda in strahote, ki so običajno združene z globokimi spremembami, kakršna je razpad države. Vojaške in politične oblasti so skušale s človečanskimi ukrepi do skrajne meje omiliti vse trdote vojnega stanja in niso zahtevale od prebivalstva nič drugega kakor red in disciplino. Pod vodstvom Eksc. Visokega Komisarja so preskrbele za prehrano prebivalstva, uredile vprašanje, ki ga spričo položaja naše pokrajine nikakor ni bilo mogoče zlahka rešiti. Z uvozom nekaterih najvažnejših življenjskih potrebščin iz Kraljevine je bil problem rešen v celoti v prilog Ljubljanske pokrajine in na način, da je v marsikaterem pogledu celo na boljšem.

Posledica tega logičnega razvoja je bila, da je vladalo med prebivalstvom in oblastmi na medsebojnem zaupanju in medsebojnem upoštevanju lojalno sodelovanje. Že nekajkrat smo skušali dokazati, da je komunizem, ki mu tako stanje ni šlo v račune, napel vse sile, da bi poslabšal odnošaje, ki so se spontano ustvarili. Čeprav so komunisti tudi v fazah, ko so se najbolj razmahnili, tvorili med nami le popolnoma brezpomemben del in ogromna večina naroda odločno odklanja njihove cilje in metode, jim je s pretkano taktiko, ki so se je priučili v tujih komunističnih šolah in z zvijačno podtalno propagando posrečilo zapeljati v zmoto in zbegati neznatno manjšino ljudi. Svoji propagandi so nato pridružili še ves mogoči teror in celo bratomor z namenom, da bi povzročili zmešnjavo in ovirali normalni in mirni potek življenja. Ne civilne, ne vojaške oblasti niso mogle dopustiti takega razvoja s prekrižanimi rokami. Ko so opozorila in svarila ostala brez rezultata in je komunistična propaganda izigravala tako postopanje kot znamenje slabosti in neodločnosti, so bile končno prisiljene poseči vmes z zelo strogimi varnostnimi ukrepi. Posledice, ki nastajajo s tem za prebivalstvo, pa so dejansko le prepričale vse sloje ljudstva, da je treba napraviti konec s komunisti in njihovimi sistemi. Opozicija proti komunističnemu teroru, ki narašča od dne do dne, se opaža že povsod in bo gotovo povzročila bližnjo in splošno spremembo, kakor si jo želi soglasno ogromna večina naroda.

Zaupna posvetovalnica

Za odgovor v Zaupni posvetovalnici je treba poslati: opis zadeve, v kateri se želi nasveta, rojstne podatke, spol in poklic, in kupon, ki je uvrščen v vsako nedeljsko številko »Jutra«; kdor želi analizo svojega značaja, ali značaja kake druge osebe, naj priloži tozadevni rokopis (s črnilom). Anonimna vprašanja ne bodo upoštevana. Tajnost je zajamčena. Odgovori so v ponedeljski izdaji »Jutra«.

Odsvit. Oba sta: sebična, brezobzirna, domišljava, lahkomiselna, naivna, pretirano občutljiva; vi ste poleg tega: nenavadna ženska, ki vzbuja pri moških strah, ker je ne razumejo; imate močan moški razum, obenem pa ste zelo čustveni; združeni aktivnost in pasivnost vam silno razburkata duha; primanjkuje vam prisrčnosti, premalo ženske je v vas, preveč se bavite z nemogočim in nestvarnim, preveč zahtevate, premalo nudite; ste zelo inteligentni, a ne poznate življenja; malenkosti vas vržejo iz ravnotežja, preko velikih stvari pa greste z lahkoto; ste sentimentalni in romantični, skoraj fantastični, živčni, z druge strani pa realni, samoljubni, ponosni in obenem se do skrajnosti ponižujete; nenavadno ste vztrajni, kar trmasti, toda brez volje; dva nasprotujoča si svetova hranite v sebi, zaradi tega se vam zazdi, da vam brez gotovih izvestnih stvari ni živeti, čeravno je vse skupaj navidezno. Kadar je govora o moškem, ste samo hladen in strog sodnik, srce se ne odzove, samo »izjema« vas utegne vžgati in potem nastane, kar je nastalo. On pa je: neuravnovešen, neizkušen, nestalen, otročji; nesmiselnih odločitev zmožen, muči sebe in svojo okolico. Oba živita življenje, ki ga ni. Obema primanjkuje življenjskih izkušenj, oba sta sila razvajena. Seveda se bo vrnil! Morda kmalu, morda čez leta! Po razočaranjih in preizkušnjah. Tudi za osem strani dolgo vprašanje dovolj dolg odgovor. Si ne želite nasveta? Bolj ko kdor koli ste ga potrebni!

F. S. iz Č. Zakaj se imenuje severnozapadni del Rusije »Bela Rusija«? Ali morda iz istih razlogov kakor naša Bela Krajina, t. j. zaradi bele ljudske noše. Jaz sem stavil, da je tako. — Pa ste stavo izgubili. Bela Rusija pomeni čisto enostavno »Zapadna Rusija«. To je eden izmed ostankov skoro tristoletne vlade Mongolov nad Rusi. Mongoli so rabili za strani neba naslednje oznake: črno (sever), rdeče ((jug), modro (vzhod) in belo (zapad). Zato je za južne pokrajine stare kijevske Rusije tudi znan izraz Rdeča Rusija. Ako je vaš nasprotnik pri stavi trdil kaj drugega, sta ob svojem, kajti tudi on je izgubil.

J. Č. Lj. Sem šahovski začetnik, vendar igram že precej dobro. Prošlo nedeljo sem igral z nekim gospodom in sem tri partije po vrsti izgubil. To pa zato, ker me je vedno plašil, da igrava 506 in nisem vedel, kaj to pomeni, bil sem razmišljen, pa sem delal napake. Moj soigralec je najbrž šaljivec, ker imenuje znano potezo s kmetom en passant. Kaj je prav za prav to in kako se piše pravilno? — Vaš soigralec je menda res šaljivec, ko vas je strašil s 506. V resni igri se poteze ne smejo izpreminjati, zato velja pravilo: katere figure se dotakneš, jo moraš potegniti. Francoski se pravi pièce touchée (izg. pjes tuše), kar pomeni doslovno »dotaknjen komad ali kos«; šahisti se šalijo, da francoski besedi izgovarjajo kot petsto šest. En passant, ko kmet kmeta vzame, ako je nasprotnik skočil s kmetom čez dve polji, se pravi po naše: vzel ga je gredoč. To je zelo lep domač izraz in ga kar uporabljajte, kaj bi se mučili s tujkami.

Pomlad. Rokopis izdaja sicer mladega, vendar že dovolj trdnega človeka, ki se je seznanil z marsikatero težavo življenja. Je preudaren, hladen, umerjen, nesebičen, pošten, vesten. Vajina značaja se skladata, kolikor se lahko skladata značaja žene in moža.

Sirota 100. Ne obupujte! Povsem razumljivo je, da si močno želite domačega ognjišča. Zaupno se obrnite na zdravnika, ali zdravnico-specialistko, da ugotovi, ali je od vas, ali od njega odvisno, da nimate otrok. Če je od vas odvisno, se bo dal nedostatek morda odpraviti; če pa je nepopravljiv, lahko vzameta za svojega kakega sirotka, ki vaju bo prav tako vzljubil in vidva njega, kakor če bi bil vajin. Rad vam verjamem, da imate često težave s službo. Vsaka služba ima svoje težave. Plačila mi za ta svet seveda ni treba pošiljati.

Arija. Poštenjak ste skozi in skozi. Zaradi tiste okvare bi se morali, če se še niste, obrniti na zdravnike specialiste, da bodo dokončno ugotovili, ali je možna pomoč. Če vam prvi reče, da ni pomoči, stopite k drugemu, od drugega k tretjemu, da boste slišali mnenje vsaj treh. Kadar bo dokončno ugotovljeno, pa se odločite za nadaljnji študij. Tudi če se okvara ne bo dala napraviti, je najbolje, da se vpišete na filozofijo, ki vas najbolj mika. Če ste vztrajali do zdaj, vam bo nadalje šlo mnogo lažje. Vse pogoje imate za to. Svojo življenjsko družico boste tudi našli. Da vam ljudje zaupajo svoje skrivnosti, je znak, da vas smatrajo za razumnega, poštenega človeka, ki sočustvuje. Zaradi zaprek si ne delajte skrbi. Zamudili niste ničesar. Le pošteno naprej, volje in vztrajnosti vam ne primanjkuje! Pozdravljeni!

Ostale odgovore bomo objavili v prihodnji številki.

Anonimnim (nepodpisanim) — nič! Pošljite naslov, pa boste prejeli zaželjeni odgovor. — Ostalim prihodnjič!

SPORT

Štirje goli v Genovi

Visoka in neoporečna nogometna zmaga Italije nad Hrvatsko — 4:0 (0:0)

Po 16-mesečnem presledku se je italijanska nogometna reprezentanca v nedeljo spet pojavila v mednarodni areni, in sicer na svojih tleh v Genovi proti izbrani enajstorici Hrvatske. Za ta 150 mednarodni nastop svoje reprezentance je zvezni kapetan Pozzo v pričakovanju skorajšnje druge in še težje preskušnje najboljših italijanskih nogometašev — to bo v 14 dnevih v tekmi proti Španiji v Milanu — izvedel zelo skrbne priprave in po temeljitem premisleku poslal v borbo moštvo, ki se je po tako dolgem razmaku le precej razlikovalo od zadnjega, ki je odigralo mednarodno tekmo in se moralo v srečanju z Madžari na lastnem terenu zalovoljiti z razmeroma skromnim remisom. Bilo je 1. decembra 1940.

Od takratnih reprezentantov je Pozzo obdržal za tekmo proti Hrvatom samo branilski par ter Biavatija v napadu, za vsa ostala mesta pa je pritegnil nove moči, med njimi največ takih, ki so že preživeli svoj krst v meddržavnih nastopih, tri igralce pa je pozval med elito čisto na novo, in sicer krilca Grezarja iz Triestine ter oba napadalca Loicha in Mazzolo iz Venezie. V zadnjem hipu se je moral odreči tudi vodji napada, rutiniranemu Pioli in ga zamenjati z novincem Gabettom iz Torina. Po vsem tem je šlo torej v tej genovski tekmi tudi za važen poskus, ki naj bi pokazal, ali in koliko so mlade sile že sposobne nadomestiti že leta in leta znane »starejše« zvezdnike iz italijanskega nogometnega sveta.

Hrvati so odpotovali na ta dvoboj dovolj samozavestno — s kompletno enajstorico Gradjanskega, ono sestavo, ki se je pred kratkim vrnila s kopico samih zmag iz Švice in je navsezadnje pred dobrima dvema mesecema v Zagrebu dala večino moštva NDH, ki se je častno, čeprav poraženo z 0:2, postavil nasproti stalno zmagujoči reprezentanci Nemčije. Priprave v nekaterih treningih z ožjo okolico iz Zagreba so kazale dobro in ekipa je uživala prav za prav nedeljeno zaupanje vseh, ki jim je na srcu sportni prestiž mlade hrvatske države.

Tako sta se torej predvčerajšnjim popoldne na igrišču Ferraria v Genovi pred tisoči in tisoči najvnetejših prijateljev te igre sestali naslednji dve moštvi:

za Italijo: Griffanti, Foni, Rava, Campatelli, Andreolo, Grezar, Biavati, Loich, Gabetto, Mazzola, Ferraris.

Za Hrvatsko: Urch, Brozovič, Dubac, Lechner, Jazbinšek, Kokotovič, Cimermančič, Wölfl, Lešnik, Antolkovič, Pleše.

Sodnik: Fink (Nemčija).

20 minut je bilo dovolj

Na blatnem in težkem terenu se igra, ki jo je sem in tja motil tudi dež, dolgo ni mogla razviti. Moštvi sta igrali v splošnem malo povezano in zelo površno, kar velja predvsem za obe napadalni vrsti, ki sta zamudili marsikatero priložnost za uvodni dogodek. Tudi obe obrambi sta delali zelo nervozno, toda kljub številnim kotom na obeh straneh (3:2 v korist Hrvatov) se nobenemu izmed nasprotnikov ni posrečilo zadeti v mrežo. Do pavze sta ostali obe svetišči nedotaknjeni.

Po odmoru se je slika kmalu začela spreminjati — v škodo gostov. Italijanski stroj je začel delovati in zmerom nevarnejši so postajali sunki proti Urchovemu golu. Že v 10. min. je prišlo, kar je moralo priti! Biavati je lepo poslužil Gabetta, ta pa z ostrim strelom ukanil hrvatskega vratarja. 1:0 za Italijo. Komaj se je začelo znova, se je že spet približala nova nesreča. Spet je ušel Biavati; to pot je bil Ferrario, ki je ujel njegov predložek in že drugič je moral Urch pobirati usnje od mreže. V 12. min. — 2:0 za Italijo. Sedem minut pozneje sta bila spet v akciji ista igralca; to pot sta zamenjala vlogi: Ferrario je dodal Biavatiju, ta pa je opravil ostalo — s krasnim strelom v desni zgornji kot. 3:0 za Italijo.

Gostje so prisiljeni v defenzivo. Italijanski napad stiska še odločneje. V 27. min. spet nevaren izlet »azzurrov«; Biavati je na strelu, tola Brozović ga položi — proti pravilom. Enajstmetrovko strelja Grezar in stanje je — 4:0 za Italijo. Do konca je še več kakor 15 minut, toda vse kaže tako, da so se igralci že zadovoljili z doseženim. Hrvati poskušajo še nekajkrat, da bi prodrli silni zid Rave in Fonija, toda vse je zaman. Premoč domačinov je zmerom vidnejša; še štiri kote imajo v dobro v tej drugi polovici igre in več ko zaslužena je njihova zmaga.

Italijanska enajstorica se je v teku igre vidno znašla in je v drugi polovici tekme zapustila dober vtis, čeprav ni izključeno, da bo treba nekatera mesta morda le zasesti z drugimi ali pa sedanje moči bolj vskladiti z ostalimi. Občinstvo je zmago domačih, pa tudi goste iz prijateljske države, po končani tekmi pozdravilo z dolgotrajnimi ovacijami.

Nemški sodnik je opravil svoj posel prav dobro.

Gran Sasso d'Italia

Campo Imperatore (po telefonu)

Življenje pod najvišjim vrhom Apeninov je tudi pred Veliko nedeljo odlično potekalo. Napravili smo številne izlete po divni okolici in se do sitega naužili prekrasnega razgleda na vse strani. Poseben vtis naredi na tujca tudi pokrajinski sedež Aquila, o kateri sem že zagnjič kratko poročal.

Aquila je značilno in slikovito na hribčku, nedaleč od železniške postaje zgrajeno abruško mesto. Zvoniki 99 romanskih cerkva in stara trdnjava, znamenita vojaška zgradba iz XIV. stoletja, so vidni že daleč naokrog. Slikovito Aquilo, ki leži 721 m nad morsko gladino, pa obdajajo prelepi visoki vrhovi. Pokrajinski sedež šteje okrog 30.000 prebivalcev. Iz Aquile je zgrajena sodobna 17 km dolga avtomobilska cesta do kraja Assergi, ki ima avtobusno zvezo s sedežem pokrajine. Assergi leži v dolini med obronki Abruzov. Odtod dalje se cesta strmo dviga. Na kraju avtomobilske ceste, 21.5 km od Aquile, je spodnja postaja žične železnice, 1105 m nad morjem. Tu sta tudi hotel in velika avtomobilska garaža R.A.C.I.-ja, v katero gre 150 avtomobilov. Hotel je udobno opremljen in potniki imajo tu vse na razpolago. Žična železnica vodi, kakor znano, do hotela Campo Imperatore, ki leži 2200 m nad morjem, pod Gran Sassom d'Italia, čigar vrh je nad 2900 m visok.

Kdor se povzpne proti mogočnemu, zasneženemu vrhu, se nenadno zave, da stoji med dvema povsem različnima sklopoma planin, ki oba skupaj predstavljata nekakšno polje. Gran Sasso d'Italia ima ponekod svojevrstne oblike. Mnogi njegovi skladi so močno podobni severnoameriškim kanjonom. Stene se dvigajo navpično, vrhovi pa so vodoravne ploščadi, ki se kakor ogromne stopnice zmerom više vzpenjajo proti vrhu. Narava se je na tem gorovju čudovito poigrala: storila je nenavadne umetnine. Kadar pa se povzpneš do vrha, ostrmiš, in skoro bi padel v globino, tako nenadno ti zmanjka tal pod nogami in globoko spodaj zagledaš — morje! Planinec, ki se vzpne na strmi vrh Apeninov, se torej naužije dvojnega: gore in morja.

Sonce ima tam gori nenavadno barvo in sijaj, kakršno ne vidimo niti na mnogo višjih vrhovih Alp. Modrina neba je nenavadno živa in prozorna, kakor najčistejši kristal; morski in gorski zrak se zdita kakor pomešana in bolj dehteča. Tudi tam gori so dolga tisočletja pustila svoje sledove. Delo ledenikov je jasno razvidno iz najrazličnejših oblik vrhov, sotesk, prepadov, razpok, dolin itd. Iz davnih dni je ostal majhen ledenik, ki leži v kotlinici severno od vrha Corno Grande in edini spominja na tiste čase, ki so tako oddaljeni, da jih more samo domišljija doumeti.

Nenavadne oblike vrhov, sotesk, prepadov in kotlin napravijo na navdušenega plezalca skrivnosten vtis. Zazdi se mu, da v tem svetu čas stoji, da dolga stoletja niso šla mimo mogočnih vrhov... Ravnotežje najnavadnejših protislovij daje temu gorovju čudovito značilnost in izzove strmenje.

Na eni strani je strmo pobočje Campa Pericoli (Nevarno polje), na drugi strani pa strašni prepad Valle dell'Inferno (Dolina pekla), ki je poln skalovja, razpok in grebenov in na njegovem dnu buči divji hudournik, ki izvira iz globin, kadar kopni sneg. Kadar se nad strašnim prepadom razbesni še narava, kadar prične bliskati in treskati in liti, tedaj lahko upravičeno pričakuješ, da bo iz groznih globin planil sam Lucifer.

Na koncu brezkončne planjave Campo Imperatore, na kateri je mogoče prebivati ure in dneve z vso udobnostjo, se dvigata vrhova Monte Perena in Camicia. Vrhova imata nenavadne oblike: vitke koničaste vršiče, odsekane stene, stebre, stolpe itd. Malo dalje pa se dvigajo ogromna zidovja, ločena po še neraziskanih soteskah, kjer domujejo izključno sokoli in orli in kamor še ni stopila človeška noga. Še tako izbirčen hribolazec se more tam gori do sitega naužiti krasot muhaste narave.

Vsa skupina Gran Sassa d'Italia je ogromen sklop gora z značilno sredozemsko vegetacijo prelepih dolin Alterne, Pescare, Vomana in Tordidine. Velika nasprotstva vsebujejo lirično slikovito živahnost, posebno pomladi, kadar na nižjih vrhovih cveto češnje in mandlji, dočim so višje plasti še vedno pokrite z debelo snežno odejo. Vsa pokrajina je zmagovita harmonija narave; vtiski, ki jih vneti plezalec tamkaj nabere, mu bodo ostali v dragem spominu.

Na Corno Grande so se prvič poskusili povzpeti l. 1537, a niso uspeli. Šele četrt stoletja pozneje l. 1794 je uspelo v resnici doseči vrh. Potem pa so zmerom večje skupine navdušenih turistov plezale na visoki vrh. Kljub temu hrani Gran Sasso še danes premnogo skrivnosti, ki bodo, kakor se zdi, ostale tudi nadalje neraziskane. Civilizacija se še ni dotaknila divjine; samo preprost križ na najvišji točki opozarja, da upanje ni izgubljeno, če te preveva zvestoba.

Od decembra do junija je Gran Sasso pod belo snežno odejo, ki čez in čez prekriva vse, da ni videti izpod nje niti ene skale in niti ene rastline, tako je debela. Zimski sport pritegne vsako leto na vrh ogromno število gostov. Campo Imperatore je nedvomno največja smučarska arena Evrope. Zložno se spušča v dolino in nikjer ni ovir, ki bi smučarju utegnile biti nevarne. Campo Imperatore je pozimi pravi mali smučarski raj.

V Campu Imperatore ostanemo do torka, nakar odpotujemo čez Aquilo v prestolnico. Na poti v večno mesto nas bo vodil Pokrajinski nadzornik ljubljanskega Dopolavora g. Dario Liberati. V Romi bomo ostali bržkone tri dni. V tem kratko odmerjenem času si bomo skušali ogledati vsaj glavne znamenitosti. Skupini Dopolavoristov iz Ljubljanske pokrajine, ki se je podala na tako dolgo pot, so vsi zelo ustrežljivi. Vsi smo zdravi.

Naše gledališče

DRAMA

Torek, 7. aprila: Zaprto.
Sreda, 8. aprila: ob 17.30 **Konto X. Red A.**

OPERA

Torek, 7. aprila: Zaprto.
Sreda, 8. aprila: ob 16.30 **Faust. Red Sreda.**

Radio Ljubljana

TOREK, 7. APRILA 1942-XX

7.30: Poročila v slovenščini. 7.45: Pisana glasba. 8.15: Poročila v italijanščini. 12.15: Koncert pianista Bojana Adamiča. 12.40: Koncert violinistke Line Spera. 13: Napoved časa — poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20: Operetna glasba — dirigent Petralia. 14: Poročila v italijanščini. 14.15: Lahko glasbo izvaja radijski orkester pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanca. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.15: Lirični koncert Modesta Mussorgskega, izvajajo sopranistka Evgenija Zaresca, tenorist Alessandro Wesselowsky in pianist Giorgio Favaretto. 19.30: Poročila v slovenščini 19.45: Operna glasba. 20: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Prenos za Rumunijo. 21.15: Orgelski koncert Pavla Rančigaja. 21.45: Operna glasba — Radijski orkester, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Ksenija Vidalijeva in basist Friderik Lupša. 22.15: Adamičevi fantje nam igrajo. 22.45: Poročila v italijanščini.

†

Za vedno smo izgubili najskrbnejšo, najboljšo, edino zlato mamico, sestro in teto, gospo

Marijo Longer

vdovo po finančnem pregledniku

Pogreb nepozabne pokojnice bo v torek 7. t. m. ob ½ 4. popoldne z žal. kapele sv. Petra, k Sv. Križu.

Ljubljana, 6. aprila 1942.

SAVA, BRONKA, JELKA, MILAN, EDI, žalujoči otroci in ostalo sorodstvo

Impresa comunale pompe funebri Lubiana
Mestni pogrebni zavod Ljubljana

†

Dotrpela je na dan vstajenja draga žena, ljubljena mamica, hči, sestra, svakinja itd., gospa

DRAGA POGAČNIK

in se, previdena s sv. zakramenti, preselila v večnost.

Pogreb bo v torek, dne 7. aprila ob 4. uri popoldne iz kapelice sv. Marije na Žalah k Sv. Križu.

Pogrebna sv. maša bo v sredo, dne 8. aprila t. l. ob 7. uri v trnovski župni cerkvi.

Ljubljani, dne 5 aprila 1942.

Žalujoči:

KRISTO, mož — MAJDA in JANEZ, otroka, starši in sestri — in drugi sorodniki

Impresa comunale pompe funebri Lubiana
Mestni pogrebni zavod Ljubljana

MALI OGLASI

Dražbe

Beseda L —.60, taksa —.60, za dajanje naslova ali za šifro L 3.—.

Javna dražba najdenih predmetov bo 8. aprila t. l. ob 9. dopoldne na železniški postaji Ljubljana. 4332-32

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na „JUTROV“ oglasni oddelek

Od praznoverja k znanosti

Poslednje žarenje duhovnih ognjev srednjega veka je ugasnilo in iz mraku mistike se je pričela svetlikati iskra novega časa. Bil je to izprva še šibek plamenček, ki pa ga je bilo vendarle jasno opaziti. Renesansa, mogočna, polnokrvna doba, se je vrgla kakor val čez človeštvo, ki je bilo zapredeno v praznoverstvo in v čarovništvo. Na verskem področju se je pričelo novo razmišljanje. Z odkritjem novih svetov, z velikimi pomorskimi plovbami se je pričela mogočno razvijati tudi umetnost, v kateri sta začrtala nove poti orjaka Mihel Angelo in Lionardo da Vinci. V vseh deželah je nastajalo novo življenje, na vseh področjih se je razgibalo. Človeštvo je pričelo na novo ustvarjati, ljudje so pospravljali navlako srednjega veka, začeli so spet zdravo razmišljati in so za vsako reč hoteli imeti svoj otipljivi dokaz. Nič več jim ni bilo do metafizike in različnih skrivnostnih naukov, ljudje so hotel »resničnih« dogodivščin. Pri tem ni bilo nič čudnega, da so streljali preko cilja in da so posamezniki hoteli na eni strani dognati tisto, kar se še ni dalo dognati in da so se zato udajali fantastičnim teorijam. Na drugi strani pa so se hoteli še opirati na stare pravljice, ki so jih na novo razpletali in jim hoteli dajati celo znanstveno podlago Izum tiska je polagoma stopil razširjanju raznih teorij na prste. S tiskom je šele bilo omogočeno spraviti med narod zapisane misli. Danes spadajo prvi tiski med največje dragotine. A kaj so tiskali v prvi dobi? Vrstili so se zvezki z »razlagami« o najčudovitejših rečeh in dogodivščinah.

Knjige o čudovitostih

Zelo zgodaj je napisal Antonio Mizaldo knjigo »Devet sto prirodnih čudežev«. Knjiga je izšla v Frankfurtu, napisana pa je bila v latinščini, saj je vsak izobraženec tiste dobe obvladal ta svetovni jezik. V tem duhu je nastajalo v letih od 1733 do 1735 nenavadno prizadevno delo razmišljevalca Scheuchzerja, takoimenovana bakrena biblija, ki je razlagala »posvečno prirodoznanstvo prirodnih stvari iz svetega pisma«. Pisatelj se je trudil, da bi »raznovrstne skrivnostne, izmaličene ali nenavadne reči« obravnaval ne kakor drugi samo »površno ali suho, neokusno in popolnoma napačno« — marveč je bil njegov namen napisati knjigo, ki naj bi ne samo »napolnila razum z vedami, marveč napojila tudi voljo in nasitila srce.« Izpočetka ni hotel svojega dela ilustrirati. Nastalo je v književnem pogledu sijajno delo, obsegajoče osem knjig, prava zakladnica znanstvenih vprašanj v zgodnjem 18. stoletju.

Kljub ogromni prizadevnosti, ki je mogla ustvariti tako delo, je bil pisec skromen. Skliceval se je na prej izišla dela ter »tem učenim možem ne zavida hvale, ki jim pritiče«. Svoje sodbe noče nikomur vsiljevati. O znanstveni vrednosti tega dela tu ne bomo razpravljali. Vsekakor pa je prav važno in zanesljivo merilo takratnega znanja.

Že 30 let prej, leta 1683., je izšla v Hamburgu **E. G. Happlova** knjiga «Relationes Curiosae, velike posebnosti sveta.« Da bi upravičil vzroke tega svojega dela je Happel citiral rimskega pravnega učenjaka Pomponija, ki se je v svojem 78. letu navduševal z grškimi besedami: »Dasiprav sem z eno nogo že v grobu, bi vendarle še rad vedno kaj novega vedel.« S tem geslom se je učenjak Happel lotil dela in je opisal vse, kar je vedel; vse, o čemer je bil prepričan, da ve; vse, kar je kje čul. Citiral je skoraj vse takratne znanstvenike in znanstvene ustanove, prevajal je iz različnih jezikov, in tako so nastale »Relationes« bujna mešanica domiselnega kramljalca, skoraj neizmerne lahkovernosti, goreče fantazije in pri vsem tem vendar tudi resnega prizadevanja po iskanju resnice. Da lahko prav spoznamo vse te reči, moramo pač dati besedo piscu samemu. Med velikimi čudovitostmi, nam Happel posebno zanimivo opisuje

Kakšni so bili baziliski

»Malokdaj se prirodoslovci bolj prepirajo v negotovosti, kakor takrat, kadar začno govoriti o enorogu, o feniksu, o pelikanu in o baziliskih. O tem je tolikanj mnenj, da jih kar ni mogoče našteti. Johnstonus prišteva bazilisko med zmaje, ki nimajo nog in peroti. Zavoljo tega imenuje bazilisko: Draco Pythion. Latinci ga pač imenujejo tudi Regulum ali kralja, deloma pač zato, ker ima priroden izrastek v obliki krone na svoji glavi, deloma pa zato, ker se ga boje strupene kakor nestrupene živali, katere takoj prežene in jih lahko s svojim prodirajočim strupom na mestu usmrti.«

»Kakor nam pripoveduje Aelianus, je bazilisk rumen in ima tri roglje na glavi. Alensma mu pripisuje barvo, ki je mešanica rumene in črne. Pravi, da ima prikničeno glavo in rdeče oči. Plinius sodi, da ni daljši in širši, kakor 12 palcev. Drugi mu pripisujejo perutnice, katerih pa ne more uporabljati. O njegovi domovini sodijo, da ima Afrika poleg njega še različna druga najstrahotnejša čudovišča. Egipčani verujejo, da se bazilisk izleže iz ibisovega jajca. Albertus pa sodi, da lahko pride tudi iz navadnega kurjega jajca. So taki, ki govoré o treh vrstah baziliskov, namreč: o zlatorumenih, ki zastrupijo vse, kar le pogledajo; drugi imajo zlatorumeno glavo in vse prestrašijo in umorijo; tretji pa so krvavo rdeči in povzročajo s svojim vbodom, da živalim odpade meso. O vseh teh treh vrstan pripovedujejo, da morijo drevesa in sadeže ne samo z dotikljajem, marveč že s svojim lastnim strupenim pikom; sušijo zelišča in mehčajo skale, tako silovit je njihov strup.«

Objavljena je podoba, nakar sledi dolgo naštevanje krajev, kjer je mogoče najti to strahotno žival. Odstavek se končuje: »Ker pa je večina prepričana, da zrase bazilisk iz jajca starega petelina, se moramo predvsem potruditi, da najdemo petelina, ki leže jajca.« Pisec nato našteva dokaze profesorjev, zdravnikov, teologov in fizikov, ki so potrdili, da nekateri petelini ležejo jajca. Nakar sledi naslednji zaključek: »Iz vsega tega in iz očitne izkušnje, da, iz spričevala raznih uglednih ljudi, še prav posebno Bartolinija, je v zadostni meri pojasnjeno, da vse to ni samo pravljica, kar se govori o starih petelinih, nesočih jajca.«

Senzacija iz Varšave

Kaj vse lahko nudega napravi bazilisk, o tem so v knjigi zapisani najrazličnejši primeri. »Sodim,« pravi Happel, »da ni nikogar, ki ne bi poznal poljske zgodbe o bazilisku in čeprav nekateri zametujejo to zgodbo kot pravljico, je vendar izpričana po znamenitih pričah«. Sledi zgodba, ki se je primerila 1587 v Varšavi. Dva otroka sta šla v klet. Čez čas ju je dekla našla mrtva. Ko je uzrla oba otroka, se je tudi sama na mestu zgrudila mrtva. Poklicali so župana, ki je mogel iz varnostnih razlogov odrediti samo to, da so trupla privlekli iz kleti z dolgimi kavlji. Zdravniki so namreč sodili, da so vsi trije pokojniki postali žrtve strupenjače ali še najbolj verjetno — baziliska.

In Happel takole rešuje uganko: »Rekli so, da bo najbolj primerno, če priporočijo nekemu ubogemu grešniku, ki bi mu morali čez tri dni vzeti glavo, naj gre za ceno svobode v klet in razišče, kakšna je ta čudna zadeva. Mož je voljno pristal. Bil je Slezijec po rodu, Janez Jaurer po imenu. Po nasvetu zdravnikov so ga po vsem životu ovesili z zrcali. Privezali so mu velike očali. Pod zrcali je bil oblečen v močno usnjeno obleko. V levico je vzel gorečo svečo, v desno pa ostre klešče, nakar se je odpravil tjadoli v zastrupljeno klet. Tam je hodil dobro uro sem in tja in ni mogel ničesar najti. Slednjič pa je v luknji pod levo steno našel mrtvo žival, veliko kakor kokoš. Takoj je zaklical onim tam zunaj, da je našel vzrok smrti. Ko je obenem vprašal, kaj naj nadalje počné, mu je zdravnik odgovoril, naj prinese žival s pomočjo klešč na beli dan. Ko se je to takoj zgodilo, je zdravnik prepoznal v živali baziliska. Glava je bila okrašena, kakor pri indijanskem petelinu, z rumeno sinjim grebenom in takšno je bilo tudi meso na vratu. Oči so bile kakor pri krastači. Ves život s krili vred je imel nenavadne barve, ki so se menjavale rumeno, sinje, rdeče in zeleno. Noge so bile dolge kakor pri petelinu, rep pa je bil koničast, zaokrožen in navzgor zavihan. Sodili so: ta bazilisk, ali kakor se je pač imenovala strupena žival, se je sam usmrtil z odsevom svojih strupenih oči v zrcalih navešenih po životu hrabrega Janeza Jaurerja.«

Sledi še cela vrsta primerov o baziliskih. Tisti čas so po Nemčiji razkazovali na sejmih in proščenjih nekega mrtvega baziliska. Naposled Happel odločno zavrača vse dvomljivce, ki pravijo, da so take reči prazna bajka, in ugotavlja: »Po takem so torej bajka tudi sloni, zmaji, rajske ptice, nosorog in razne druge živali. Saj nam vendar poročajo različni zgodovinarji, kako so bili nekateri baziliski pobiti in shranjeni.« — Čisto razumljivo je in dosledno obenem, da so razen strupenih baziliskov živeli tudi

„strupeni ljudje"

O teh pravi Happel: »Če se že baziliskov in drugih strupenjač tako zelo bojimo, da se jim čim prej ognemo s poti, kako se šele moramo varovati človeka, ki s svojim strupenim dihom in prodirnimi očesnimi žarki, okuži ali celo usmrti ljudi, s katerimi se dnevno druži!« . . . Sledi vrsta zgodb o takih »strupenih ljudeh«. Samo enega naj omenimo, o katerem nam Happel pripoveduje: »Spominjam se, da sem pri nekem slavnem pisatelju, ki potrjuje resnico z lastnim očividom, čital, da je v Arabiji našel posebno vrsto ljudi, ki so taki siloviti zastrupljevalci, da tistemu, kogar le malo časa čvrsto gledajo, zgori srce in se posuši drobovje v telesu, vse to zavoljo strupenih očesnih žarkov. Tako nam imenovani pisatelj pripoveduje tudi o neki ničvrednici, ki je posameznika, katerega je uporno gledala, spravila v velikanski strah. In če je to dalje časa trajalo, ga je celo pognala v smrt.«

Dovolj za danes! Rolf le Beau, ki je zbral te podatke, zaključuje: »A naj je bila tista doba še tako zapletena v napačnem pojmovanju o feniksih, zmajih in baziliskih, moramo vendar biti marljivim ljudem hvaležni, da so se trudili, da bi znanje sistematizirali in da bi pripomogli k razvoju in napredku znanosti. In konec koncev kaj pravi Hamlet? So reči med nebom in zemljo . . .

Obisk v velikem taborišču v Nürnbergu

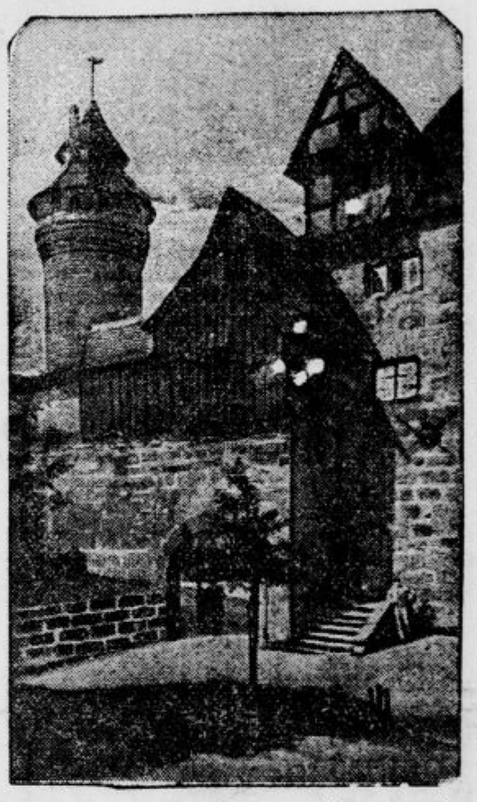

Nürnberg slovi kot značilno nemško starinsko mesto, ki ga je prav zaradi njegovega zgodovinskega pomena izbral Hitler za vsakoletna zborovanja narodnosocialistične stranke. Prof. Albert Speer, oficielni arhitekt sodobne Nemčije, je zgradil v Nürnbergu velikanske stavbe za letne zbore. Dokler traja vojna, seveda ni nikakih zborovanj. Zanimiv pa je Nürnberg tudi kot industrijsko mesto, kjer je v vojni dobi zaposlenih mnogo delovnih moči, med njimi tudi nekaj naših rojakov. O sedanjem življenju v Nürnbergu pripoveduje Aladar Simonffy v »Pester Lloydu«:

Vedno je prijetno priti v Nürnberg, kjer se počutiš kakor doma. Kako lepo je sprehajati se ob vznožju več sto let starih hiš, v katerih se družita preteklost in sedanjost. Zdaj si v 20., zdaj spet v 15. stoletju. To starinsko mesto je sodoživljalo že mnogo vojnih zmed. In če danes romaš po temnih ulicah, katerih srednjeveški obrisi se črno odražajo proti nebu, te ne bi nič začudilo, če bi naenkrat začul težke korake starega norimberškega nočnega čuvaja, ki bi na pohodu s slikovito helebardo oznanjal z rogom pozno nočno uro. Ali zdajci te ozki prameni luči zdramijo iz sanjarjenja o preteklih časih. Meščani gredo z majhnimi žepnimi svetilkami domov. Nenavadno se svetlikajoče luči vplivajo iztrezujoče in opozarjajo na trdo sedanjost. Polagoma padajo snežinke na ulice mesta, ki se utaplja v nočni mir.

Čez dan utripa v starinskem mestu živahno poslovno življenje. Nürnberg je mogočen industrijski kraj. Vrstijo se velike tovarne in majhni obrati, ki zaposlujejo tisoče in tisoče. Kaj vse danes izdeluje Nürnberg, tega ni mogoče opisati v kratkem potopisu. Gost dim se vije iz dimnikov in po njem spoznaš, kako mrzlično so na delu v industrijskih obratih. Posebno v vojno važnih objektih obratujejo s posebno naglico.

Sledeč ljubeznivemu povabilu sem lahko obiskal neko podjetje, ki izdeluje vojaško važne predmete. Kajti potrebni niso samo topovi in granate, ne samo motorji in sintetični gumi, marveč je treba skrbeti tudi za ohranitev zdravja vojskujoče se sile. To je eden izmed najvažnejših ciljev.

Živila izdelujejo danes ob upoštevanju posebnih dejstev: slaščice naj ublažujejo učinke enolične prehrane — in to se v resnici godi. Nemško vojaško poveljstvo se sedaj poslužuje vse sodobne metode, da bi ohranilo zdravje vojskujočih se čet. Človeku je všeč romati skozi podjetje. Vse je snažno in vzorna ureditev omogoča, da so izdelki vsestransko ustrezni. Izven tega pa je še nekaj važno. Obratovodja pravi: »Proizvajamo do 90 odstotkov mirovne kakovosti. Surovine imamo na razpolago.«

V delavnicah so prijazni in veseli obrazi. Tu vidiš da požrtvovalno soustvarjajo vojaško važne izdelke. Napisi na stenah pravijo delavstvu: »Čistost naj bo tvoj ponos!« »Tvoje delo naj bo kvalitetno!« Ali pa: »Kdor hoče ustvarjati, mora biti vesel!« Higienske in socialne naprave skrbijo za okrepitev v odmorih in za ceneno in izdatno prehrano.

V teh podjetjih čuješ pogosto tuje jezike. Tudi delovne moči omogočajo večjo proizvodnjo. Vsem delavcem, kateri stanujejo po taboriščih, se lahko nudi enako vredna hrana, katere so vajeni z doma. Obiskal sem eno največjih taborišč, kjer je okrog 1300 delavcev. Stavbe so iz opeke in imajo veliko število soban. V vsaki sobi so po tri dvojne postelje, šest omar, miza in več klopi. Celotna uprava je skoraj hotelska. Tujcem nudijo mnogo snage, reda in urejenega življenja, vendar nobenega razkošja. Vrhovni vodja je doslužen narednik, ki skrbi, da se gostje taborišča dobro počutijo. V njegovem območju je zastopanih 18 narodnosti, torej skoraj vsa Evropa. O organizciji so mi rekli? Podjetja sama morajo skrbeti, da pridejo tuji delavci pod streho. Večji obrati zgradijo torej lastna taborišča. Za stanovanja se zaračuna dnevno po pol marke, za prehrano 1.10 marke. Nadzorstvo nad taborišči vodi Nemška delavska fronta, ki skrbi s pomočjo znane organizacije KDF (Kraft durch Freude) tudi za prosvetno razvedrilo. Dobro urejena kuhinja in kantina, kjer se dobijo tudi slavni nürnberški kolački, skrbita za telesni blagor delavstva. Zdravniška ordinacijska soba, lasten poštni urad in centralna kurjava pa skrbijo, da se tuji delavci daleč od doma dobro počutijo in da lahko izpolnjujejo svoje dolžnosti.

Lončarstvo na Kranjskem

V tretji letošnji številki »Zadrugarja« nadaljuje Dušan Kompare svojo razpravo o domačih obrtih na Kranjskem. O lončarstvu piše takole:

Lončarska domača obrt je bila na Kranjskem že v 16. stoletju zelo razširjena. Lončarji so bili ponekod samostojni obrtniki, ki so imeli svoje cehe. V 19. stoletju so se cehi razdružili. Mnogi so tedaj opustili lončarstvo, veliko pa se jih je bavilo z lončarstvom odslej kot z domačo obrtjo. Valvasor omenja lončarstvo kot domačo obrt v Ribniški dolini v naslednjih vaseh: Hrvača, Griča vas, Otavice, Nemška vas, Prigorica, Dolenja vas. Na Notranjskem pa je opazil lončarstvo v Horjulu. Zelo staro je lončarstvo v Ljubnem, in sicer iz časov cehovstva. Okrog leta 1900 se je bavilo v Ljubnem še 9 družin z lončarstvom. Morda še starejše je lončarstvo v krškem okraju. V kamniškem okraju je bilo lončarstvo doma v Mlaki, Gori, Podborštu, Gmajnici in Križu. V vseh teh vaseh je izdelovalo 50 družin kozice, lonce, sklede, latvice, umivalnike, kropivčke, pa tudi lončene peči. V krškem okraju se je razvilo lončarstvo v Sv. Jerneju, Stari vasi in Sv. Križu. Znani so zlasti rdeči lonci, ki jih drugje ni bilo dobiti. S svojimi izdelki lončarji iz teh vasi tudi krošnjarijo.

Ribniški lončarji so bili v Dolenji vasi, Bukovici, Nemški vasi in Rakitnici. Tukaj se je bavilo 40 družin z lončarstvom. Poleg loncev, skled, kozic, itd. so izdelovali tudi otroške igrače. S svojo robo so tudi krošnjarili in jo pošiljali v Trieste in Fiume. Lončarji so bili tudi na Griču in v Podgorici v črnomeljskem okraju, na Dobliški gori in Vitoših.

Domača lončarska obrt se je ohranila v Gmajnici, Gori, Podborštu, Dolenji vasi, Blokah, Prigorici in št. Jerneju. V Mlaki pri Komendi se je lončarstvo industrializiralo. V zadnjem času lončena posoda ne more več konkurirati z aluminijastim in emajliranim posodjem, zato lončarstvo nazaduje.

Meh za smeh

PROFESORSKA

Star profesor sreča v parku mlado ženo z otroškim vozičkom.

— Koliko je pa star vaš otrok? jo vpraša prijazno in pogleda v voziček.

— Šest telinov, gospod profesor.

— Čeden, zelo čeden je. Ali je to vaš najmlajši?

PREDUJEM

— Zakaj pa fantka tepete?

— E, kaj pa hočem s fantalinom! Jutri bo prinesel šolsko spričevalo, jaz pa moram že zgodaj zjutraj odpotovati.

NARAVA IN ZNANOST

Gospod doktor je rekel bolniku, ki je že prestal krizo:

— Lahko govorite o sreči, da ste spet na nogah. Odkrito vam povem, da tega sam nisem več verjel.

— No, vidite, gospod doktor, proti moji naturi še znanost nič ne opravi!

LJUBOSUMNOST

— Veš kaj, mož, sram te bodi! Taka sramota Pripeljal te je stražnik, ki te je našel ponoči pred hišo, ko si objemal cestno svetilko.

— Ampak, za voljo božjo, ženka, nazadnje vendar ne boš še na svetilko ljubosumna!

ZANESLJIVA FIRMA

Na anatomskem oddelku znamenite evropske univerze se je zglasil kmečki fant, zdrav kakor dren. Bilo je to pred sedanjo vojno.

— Kaj pa želite? — ga je vprašal upravnik.

— Rad bi prodal svoje kosti.

— Hm, to je pa nekoliko nezanesljiva kupčija, na vaše kosti bo treba pač še dolgo čakati. Toda, lahko se pogovorimo. Čemu pa potrebujete denar?

— Veste, v Ameriko bi jo rad mahnil.

Josip Korban:

Klobuček

Pri vodnjaku v mestnem parku sta se sešla. Roko v roki sta se izprehajala po belih izpranih stezicah.

Kako krasna je pomlad, kadar človeka ožarja blagoslov prve ljubezni! Še nikdar ni sonce tako razkošno sipalo na zemljo svojega bogastva! Še nikoli ni njegovih zlatih žarkov tako ljubko pozdravljalo ptičje ščebetanje!

Omamljen od sreče se je Peregrin naslanjal na lepo oblikovano ramo oboževanega dekleta. Od sladke razburjenosti mu je drhtela mehka duša. Ko sta se vračala proti središču belega mesta, je zdajci gospodični Tatjani zastal korak.

»Joj, kako srčkan klobuček!« je vzkliknila in pokazala na bližnjo izložbo. Resnično: Kakor dragulj sredi brezpomembnega kamenja je v krogu vseh številnih, na ogled razstavljenih ženskih pokrival, škrlatasto rdeči klobučevinasti zvonec pritegal poglede.

Prava paša za bistre oči nežnega spola.

»Pomeri ga, če ti je tako všeč,« je modro izpregovoril gospod Peregrin.

In že sta zavila v trgovino.

Krasota! Ni ta edinstveni klobuček nalašč ustvarjen za njeno temnolaso glavico? Zaljubljeni mladec gleda, občuduje in kraljico svojega srca povzdiguje v višavo filmskega neba, kjer se bleste najlepše krasotice. Da! Kakor filmska zvezda stoji pred njim, visoka in vitka. V njenih temnorjavih očeh se vžiga plamenček skritega ognja.

Gospod Peregrin strmi.

Še bolj je pa ostrmela gospodična Tatjana, ko ji je prodajalka povedala ceno. Globoko je vzdihnila. Z odločno kretnjo je odložila pokrivalo.

»Glej, glej, bodočo varčno gospodinjo!« se ves srečen na tihem muza Peregrin.

»Prihodnji torek bo njen rojstni dan! Zdaj ve, kaj ji bo kupil za darilo. Ko se je zjutraj prebudil, ga je takoj začela vznemirjati misel, kje bi dobil denar za modistko. Od skromne mesečne plače, ki jo je prejemal za pisarniško delo, mu je ostal boren stotak. Komaj bo zadostoval za hrano do prihodnjega prejemka. Po dolgem premišljevanju se odloči, da bo prolal kolo. Ta žrtev je bila vredna sreče, ki jo je rodila.

Kakor živ planet je pod darovanim klobučkom »slavljenka« zasijala in zažarela. S prebelimi rokami je fantu ovila vrat, poljubljala mu rožnate ustnice in žebrala:

»Kako si moj, kako si moj, sladki moj golobček?«

Večerno promenado je odslej oživljala in ji dajala poseben blesk visoka, vitka gospodična s škrlatasto rdečim pokrivalom. Vsi moški so krivo gledali njenega stalnega spremljevalca in mu želeli rumeno mrzlico in črno kugo. In kakor se glasi čudno in neverjetno: (ker grde škodoželjne misli naših ljubeznivih bližnjikov in bližnjic gospa Usoda navadno v dobro, njihovim željam ravno nasprotno stran usmerja) ubogi Peregrin je resnično obolel. Bolezen seveda ni bila tako strašna, kakor so jo želeli zavistniki, za nekaj dni ga je pa le vrgla in priklenila na bolniško posteljo.

Gospodična Tatjana je zdaj sama hodila na promenado. Tistega prijetnega stopicanja v morju žarke luči se je bila tako navadila, da ga ni mogla več pogrešati. Njeni ženski gizdavosti so ugajali občudovalni in zaljubljeni pogledi. Vzkliki, kakor: »Kako je lepo obokana!« »Kako čudovito ji pristoja ta klobuček!« so ji kakor muzika nebeških krilatcev božali uho. »Miss Promenada!« Niti ta pritikljaj se ji ni zdel banalen.

Ko je tako nekega lepega večera spet merila gladko asfaltno cesto z lahnimi koraki, pristopi eleganten gospod.

»Servus, Ida!«

Seveda se je bil prijazni gospod — zmotil. Zamenjal jo je bil z drugo žensko.

»Neverjetna . . . fenomenalna podobnost!«

Opravičeval se je in opravičeval z izbranimi besedami.

»Moric Mirozovič,« se je predstavil. Da je bil še nedavno žid Capfenštrajh, se mu ni zdelo vredno omembe. Saj brž ko ne še v nebesih njegove koristolovne izpreobrnitve niso zabeležili s kakšnim posebnim veseljem.

»Tamle stoje moje kolavte«, je pokazal na prekrasno limuzino, ki je ob pločniku z motnim bleskom odbijala žarke. »Štel si bom v veliko čast in srečo, če smem vašim dražestnim nožicam prihraniti napor utrudljive hoje s tem, da vaš božanski lik s svojim vozilom popeljem do vašega stanovanja.«

Govoril je in govoril, kakor bi rožice sadil. Kako prijazen in vljuden je ta gospol! Kako viteška je njegova govorica!

Tudi potem, ko sta že sedela v avtu, je bilo njegovo vedenje prikupno. Sleherna beseda je razodevala dobro vzgojo in pričala, da je gospod resničen gentleman, vsega zaupanja vreden. Zato tudi prijaznega vabila, da naslednjega dne napravita daljši izlet kam na deželo, ni odklonila. Menda je uganil, kako si takih prijetnih voženj želi njena duša! . . .

Ko je siromak Peregrin srečno prebolel hripo, je bila njegova prva pot v stanovanje svoje »zaročenke«. Zakaj ves čas bolezni je zaman v duri upiral vročične oči, s tihim upanjem v srcu, kdaj se bo prikazala na pragu.

»Mar je tudi ona obolela?« so ga mučile nemirne misli.

Povedali so mu, da je k morju odpotovala — in da se bo v kratkem poročila.

Ubogi Peregrin je zvedel dovolj!

Minila je pomlad. Platane v mestnem parku že pokroviteljsko razpenjajo z bujnim zelenjem obložene veje. Prijazno vabijo šetalce v svojo hladno senco. S povešeno glavo stopa mimo njih Peregrin.

Kaj bi posedal tako sam in zapuščen?

Edina tolažba in razvedrilo mu je pisarna. Ko se sklanja nad svojim delom, modruje:

»Nesrečni klobuk! Tista klofeta je kriva vsega gorja! Te modne norosti so iznajdba pekla, mreže, ki z njimi satan zapeljuje in lovi duše!«

Grenak smehljaj mu raztegne bledo obličje.

»In kar je še najbolj žalostno: sam sem «atanu pomagal!«

S palčevim členkom se potrka po čelu.

»Kako votlo doni! Seveda . . . saj sem bedak . . . idiot, kakršnega še ni videl svet!«

Čas je najboljši zdravnik. Sleherno rano ozdravi. Tudi Peregrinova srčna kaverna se je zacelila.

Globoko zamišljen stopa počasi po gladkem pločniku. Ne more se otresti današnjega doživetja. Kako mu je razburkalo dušo tisto debelo, zapečateno pismo, ki ga je davi prejel po pošti! Gospa Tatjana mu v njem vrača sliko in koresponlenco. Toda ti stari papirji ga niso tolikanj vznemirili kakor mu je pognal kri v glavo bankovec-tisočak, ki je bil v posebnem zavitku priložen pošiljki.

»Od klobučka se pa ne morem ločiti,« piše ženska, ki mu je pripravila tako razočaranje. »Upam, da ne boste odklonili te malenkostne odškodnine za veliko ljubeznivost.«

Johte, johte, kakšna zaslepljenost! Kakšna zabloda!

Pred usodepolno trgovino postoji. Veliko okno s kristalno šipo je odprto. Rdečelična debeluška Minka na ogled razstavlja nove klobuke, nove satanove mreže, modele prečudnih barv in oblik.

Spoznala ga je in se mu prijazno nasmehnila.

»Konkurenco dobite,« se pošali Peregrin . . . »Jaz bolje razumem, kako se prodaja ta — življenjsko tako važna — roba . . . Tristo odstotkov zaslužka! Kaj ni čedna taka barantija?«

»Joj, pa bi me ne vzeli v svojo šolo?«

Upri je pogled v njene vesele, odkrite oči.

»Zakaj ne? Takoj, če hočete!«

»Zdaj ne morem, ne utegnem . . . Potem . . . pozneje, ko bomo zaprli trgovino.«

»Dobro! Pridite za mano v park . . . Pri vodometu bom čakal.«

In res je prišla.

Kakor dobra stara znanca sta sedela na tihi klopici pod cvetočim lepotičnim grmičjem. Z iskrenim zanimanjem je poslušal neveselo zgodbo njene prve mladosti. Koliko je pretrpela v ubožni domači hiši, ko je pomanjkanje dušilo vso družino! Kako je stradala, prezebala v slabi obleki in si s težkim delom žulila nežne roke! Zdaj se ji ne goli slabo. Zadovoljna in srečna bi bila, ko bi ne imela tako čudnega srca. Ne more biti vesela, ko je današnji dan toliko gorja na svetu! Številne rodbine pozna, ki propadajo v uboštvu. Kako jo muči zavest, da jim ne more pomagati!

»To je ženska s pravo dušo!« je pomislil Peregrin. Prijetna toplota mu je legla na srce. V žepu je otipal zavitek z bankovcem.

»Vzemite ta papir, uslugo mi napravite!«

Začudeno ga je ošinila s pogledom.

»Razdelite ta denar najpotrebnejšim! . . . Ne veste, kako me peče!«

Zdaj je on povedal svojo zgodbo.

S široko odprtimi očmi ga je poslušala. In ko je končal, mu je oberoč objela desnico . . .

Ko se je vračal s periferije, kamor je bil spremil dekle, je svetli disk polne lune počasi lezel izza daljnega pogorja. Krasni večer je bil poln vonjav in toplote. Lahka, kakor korak mu je bila tudi duša. Premagovati se je moral, da ni zavriskal v tiho, polagoma vse stvarstvo objemajočo noč. Hvaležno je proti jasnemu nebu dvignil pogled.

»Hvala ti, Jehova! Kakšna sreča, kakšen blagoslov Usode, da sem bil kupil . . . tisti klobuček!«

Na kraških tleh in pod njimi

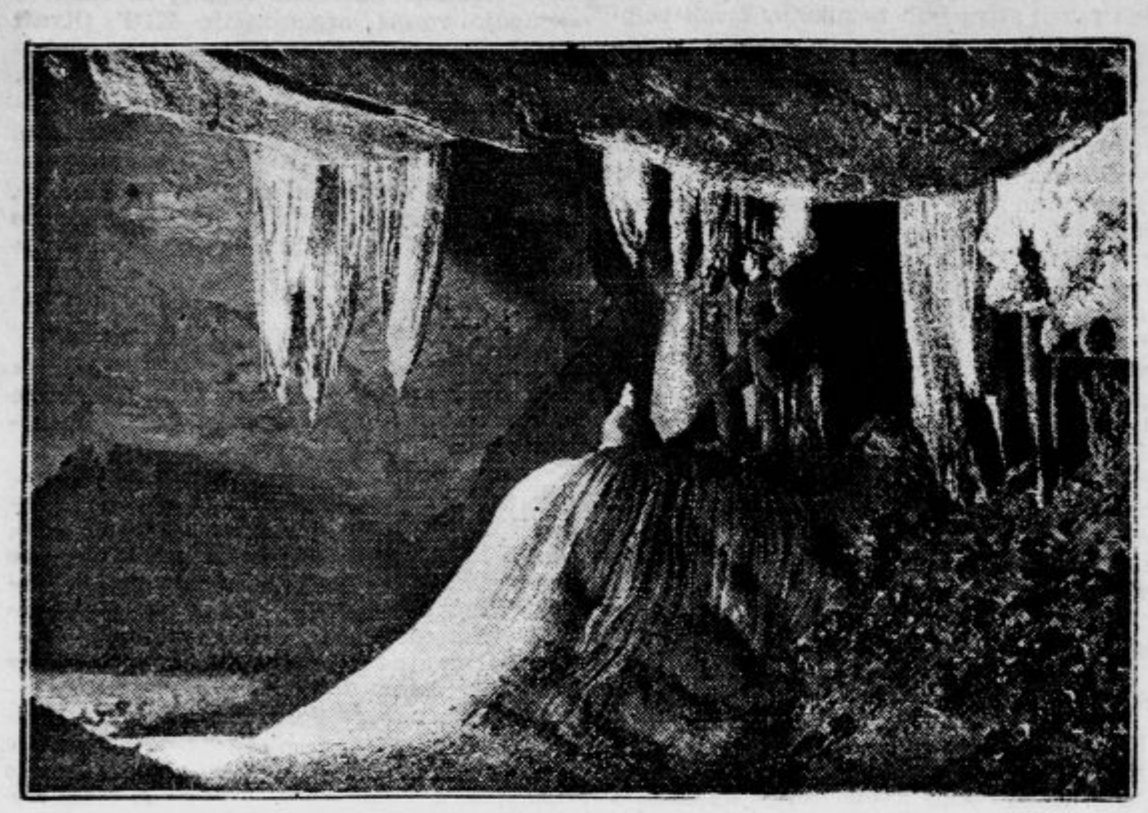

La grotta Logarček pri Planini

Kras! Mnogo kamenja, ki je redko preraslo z grmovjem in travo. Ko sije sonce, so tla razbeljena, pozimi pa vejee tam mrzla burja. Tudi gozdovi so na Krasu. Toda v teh gozdovih vidiš, kako štrle iz zemlje velike skale, obrasle z mahom. Le tenka je zemeljska plast. Malo globlje koplješ, pa že prideš do skale. Vode je malo. Ljudje pijejo večinoma deževnico. Posebno težko je z vodo poleti, večina studencev usahne. Kmet ima malo dobre zemlje. Rodovitna je na dnu vrtač in na kraških poljih. Toda kmet se ne more dovolj okoristiti s kraškimi polji, vsako pomlad in jesen jih zalije voda. Na poljanah, s katerimi bi si človek bogato okoristil, nastanejo jezera.

To so same slabe strani. Toda kras ima tudi svojo lepoto. Prav tako je zanimiv, kakor planine ali morje. Ko se človek sprehaja po kameniti puščavi, med drevesi kraških gozdov, po zelenih livadah, vidi stvari ki jih drugod ne more zaslediti. Pod površjem zemlje se prepletajo številni rovi — kraške jame. In v jamah so krasni kapniki, podzemske reke in jezera! Vse to lahko vidiš samo na krasu, to so kraški pojavi.

Vrtače polja, ponikalnice

Oglejmo si vse to malo pobliže. Skale niso gladke, vse so izdolbene. Voda je kamen tako preoblikovala. Na krasu je glavna in tudi edina kamenina apnenec. Ko teče voda preko apnenca, ga topi. Deževnica vsebuje ogljikovo kislino in ta razjeda apnenec. Tako izdolbe plitke, mestoma pa tudi precej globoke kraške žlebiče. Robovi so precej ostri, ni prijetno hoditi po takem kamenju. Sčasoma se več žlebičev združi, nastanejo veliki žlebi, robovi pa postanejo topi.

Začuditi se moraš, ko vidiš kraške poljane. Vajen si ravnih ali valovitih travnikov, na krasu so pa povsod vdolbine v zemljo, kakor da bi bili veliki lijaki. Taka pokrajina izgleda od daleč kakor lice kozavega

La grotta Križna jama

človeka. To so vrtače; tudi te je izdolbla voda. Sploh vsako posebnost, ki jo vidiš na krasu, je stvorila voda! V malo udorinico je tekla voda z vseh strani in jo počasi poglobila. Na dnu vrtač pa se nabira rodovitna rdeča zemlja, ki jo kmetje skrbno obdelujejo. Nekatere vrtače so nastale tudi tako, da se je strop jame udrl. Take vrtače so navadno precej velike in pobočje strmo. Pri Vrhniki je v taki vrtači cela kmetija. Nadalje vidimo tudi večje »lijake«: uvale. Slične so vrtačam. Imajo pa podolgovato obliko; vrtače so okrogle. Ko se je združilo več vrtač, so nastale uvale.

Posebno zanimiva so kraška polja. To so že zelo obširne planjave med gričevjem. Kraška polja so ravna. Po njih se običajno pretaka reka, ki na kraju ponikne. Po Planinskem polju se pretaka Unec ki ponikne na robu tega polja Pod stenami in pride pri Vrhniki na dan z imenom Ljubljanica. Čudna so pota te reke! Zelo pogoste so na kraških poljih poplave. Posebno spomladi in jeseni zalije voda obširne predele. Nekatera polja pa ostanejo suha: Dobrepolja ne zalije voda.

Jame, jezera, kapniki

Voda, ki priteče na kraška polja, prihaja na dan v kraških izvirih. Unec teče iz Malograjske jame pri Planini. Ti izviri se precej razlikujejo od navadnih studencev. Voda prihaja na dan kot močan potok ki lahko že pri izviru poganja mlinska kolesa. Takim izvirom pravijo obrh. Po navadi vre voda na dan kar v roju izvirkov; iz nekaterih teče voda samo po deževju; ko je suša, usahnejo.

Reka teče nekaj časa po površju potem nastopi svojo pot pod zemljo. V ponorih ali ponikvah izgine v notranjost. V ponore teče voda v vodoravni smeri. Ponora sta tudi Velika in Mala Karlovica. V ti jami se izliva voda s poplavljenega Cerkniškega jezera. Po navadi izgine kar v roju lukenj ali se porazgubi med kamenjem. Posebno dostikrat vidimo požiralnike. To je navadno lijasta odprtina, kamor se odteka voda navpično v zemljo. Požiralniki so pogosto zadelani z blatom in vejevjem, voda se pa težko odteka. Mnogokrat nastanejo poplave samo zato, ker so požiralniki zamašeni. Požiralnike je treba vedno čistiti. Dobro je, ako je preko odprtine položeno rešeto. Mnogi požiralniki so tudi razširjeni in stene betonirane.

Nekaj posebnega so estavele. Vanje se navadno voda odteka. Ko je pa deževje, takrat vodo bruhajo. V deževni dobi teče velika množina vode v podzemski strugi. Ves rov je zalit z vodo. Pritisk je velik in voda bruha skozi estavelo na polje, ki ga poplavi. Ko je dež prenehal, se voda počasi odteka.

Tako smo videli najzanimivejše stvari na kraški površini. Zdaj pa pojdimo v podzemlje, oglejmo si kraške jame!

Tudi vse rove in dvorane pod zemljo je stvorila voda. Ako je uhajala ob razpokah navpično v zemljo, je stvorila brezna ali prepade. Hodiš po gozdu in kar naenkrat obstaneš pred veliko odprtino v zemlji. Mnogokrat se je že dogodilo, da je padla žival v brezno. Saj so precej globoka, po navadi dosežejo globino 30 metrov. Naše največje brezno je Gradišnica pri Logatcu, ki je globoka 224 metrov! Na dnu brezen je velik stožec, ki ga tvori kamenje, vejevje, vse, kar je padlo v jamo. Posebno umazana brezna so tista, ki so v bližini človeških bivališč. To so prava »javna smetišča«. Na kupu vidiš nametane stare čevlje, ...ce brez dna, razbite steklenice, preperelo obleko, mnogokrat pa tudi mrhovino, ki tu gnije in povzroča smrad. Marsikdo si misli: »Zakaj bi zakopal poginjeno žival? Saj je v bližini brezno.« Pri tem pa nihče ne pomisli, kako je nespametno. V jamo kaplja voda in se pretaka preko teh gnijočih stvari. Voda se zbira v potok, ki izvira malo niže. In to zastrupljeno vodo pijejo ljudje s posebno slastjo še takrat, ko je suša. Koliko hudih obolenj je bilo v takih krajih samo zato, ker so ljudje uživali kužno vodo. Vsakdo naj opomni ljudi, naj ne uporabljajo brezna za smetišča.

Raziskavanje brezen ni kar tako idilično. Kako prideš v globino? V manjšo jamo spuste žično lestvico. Ako je lestvica naslonjena na skalo, je plezanje lahko. Nerodno je, če lestvica prosto visi. Za plezanje po lestvici mora biti človek izurjen, posebno roke mora imeti močne. V globoka brezna se spuščajo z jekleno vrvjo, ki jo odvijajo z vitla.

Mnogo lažji dostop je v vodoravne jame. Tla so večinoma le malo nagnjena, pokrita so s kamenjem, ki je popadalo s stropa ali pa z ilovico. V jamah je vse mokro: voda neprestano kaplja.

Razlikovati moramo suhe in vodne jame. Vodne so tiste, po katerih se pretaka podzemska struga. Iz suhih jam se je pa voda že izselila. Ako imajo suhe jame ravno dno, pomeni, da je tudi v njih nekdaj tekla voda. Če dno ni ravno, rovov ni ustvarila podzemska struga, temveč deževnica, ki je pronicala ob razpokah. Na ta način je nastala tudi Županova jama.

Na podzemskih strugah se vozijo jamarji z okroglimi gumijastimi čolni. Okoli je gumijast obroč, ki se napolni z zrakom, v sredi pa gumijasto dno. Vsa naprava je ...cej podobna klobasi. Ko je deževje, je v podzemlju toliko vode, da zalije vse rove. Gorje jamarju, ako se je v slabem vremenu zakasnil v vodni jami! V lepem vremenu je pa vode le toliko, da pokriva dno rova.

Podzemski tok se ponekod razširi v jezero. Posebno lepa podzemska jezera so v Križni jami pri Ložu.

Voda prinaša v jamo vejevje, ilovico. Tako zamaši ožje pretoke. Voda ne more hitro teči in se zajezi. Malo dežja in je že poplava. Vodni tok pod zemljo zadržujejo tudi sifoni. Raziskavanje jam onkraj sifonov je skoraj nemogoče. Društvo za raziskavanje jam dela poskuse s potapljanjem. Potapljači so šli v izvir Ljubljanice pri Vrhniki.

Najlepše v jamah so pa kapniki. V svitu acetilenske svetilke se prekrasno svetijo. Kako so pa nastali? Voda nosi raztopljen apnenec s seboj. Ko pride voda skozi luknjico na strop jame, tam izhlapi. Okoli luknjice se izloči obroček apnenca. To se počasi ponavlja, obročki rastejo, nastaja stalaktit. Ta je zelo tenek; vodne kapljice tečejo tudi ob strani in tako se debeli. Vsak stalaktit ima vedno v sredi luknjico. Mnogokrat lahko vidiš, kako raste skozi tako luknjico koreninica. Če je na stropu špranja, tedaj nastane na sličen način kot stalaktit zastor.

Ako se pa kaplja utrga od stropa in izhlapi na tleh nastaja stalagmit. Stalagmiti in stalaktiti počasi rastejo. Ako se ta dva kapnika združita, nastane steber. Kapniki so mnogokrat krasno oblikovani Stebri so nagubani, kapniške tvorbe so najrazličnejših oblik.

Tanki kameniti zastori se vijejo po stropu, voda pa enakomerno kaplja. Na stenah se blešči gladka siga.

Še nekaj lepega je v jamah: to so sigaste ponve. Nastale so tam, kjer je voda močno kapljala s stropa. Kakor v malem vodnjaku, se v njih nabira najboljša pitna voda.

Kje je najlepše?

Res lep je izlet v podzemlje! Ko boste obiskali kakšno jamo, se spomnite svarila: Ne lomite kapnikov! Kaj vam bodo taki spomini! Kapniki so okras jami, ne pa omaram. Odtrgan kapnik izgubi ves svoj sijaj, kakor da bi »umrl«.

Še neke jame so zanimive: ledene jame. V njih so ledeni kapniki, kapljajoča voda je zmrznila. V teh jamah je tako nizka temperatura, da ostane v njih led tudi pre-

La grotta Ovčja jama pri Kališah

ko poletja. Take jame imajo posebno obliko: vhod je ozek, jama je nagnjena ali navpična, podobna vreči Pozimi spolzi mrzli zrak v jamo, poleti pa ne more ven, ker je težji od toplega Seveda pa je poleti v teh jamah nekoliko topleje temperatura se giblje okoli ničle. Voda ki pronica s površja, razjeda ledene kapnike.

Toda vsake jame je enkrat konec. Voda neprestano pronica skozi apnene sklade na stropu in jih razjeda. Plast za plastjo pada na tla. Ko strop ne more več vzdržati teže, se zruši in sonce posije v predele, kjer je nekdaj vladala tema. Kmalu naplavi voda na tako razvalino rodovitno zemljo, sled za jamo je le še udrta vrtača...

Bežno si oglejmo naše najvažnejše jame. Najlepša je gotovo Križna jama pri Ložu, na severnem pobočju Križne gore. Zbudila je že v začetku preteklega stoletja zanimanje znanstvenikov, ti so že takrat odkopali kosti jamskega medveda (medveda brlogarja). Toda jama je bila raziskana samo do prvega jezera, a kaj je šele to! Naši jamarji so prodrli preko 22. jezera. Nekatera jezera so precej velika in globoka: 12 metrov je največja globina. V jami so prekrasni kapniki, stebri, zastori. Raziskanih je sedem kilometrov jame.

Precej dolga jama je tudi Logarček v bližini vasi Laze pri Planini. Vanjo prideš po navpičnem rovu. V jami je tudi voda.

Največje brezno je že omenjena Gradišnica pri Logatcu Žrelo je zelo veliko: široko je 28×18 metrov, jama pa globoka 224 metrov. V globino so se spustili raziskovalci s pomočjo vitla in železne vrvi. Na dnu je voda, ki močno naraste, ko je deževje. Jama je v zvezi z odtokom s Planinskega polja. Pod jamo se pretaka podzemska struga Unca, ki pride pri Vrhniki na dan kot Ljubljanica.

Važni sta jami Velika in Mala Karlovica. To sta požiralnika na zapadnem robu Cerkniškega jezera. Vanje se izteka voda s poplavljenega jezera Jami so precej razširili; tesne prehode so razstrelili, da bi voda laže odtekala Seveda je na Cerkniškem jezeru še mnogo drugih ponorov in požiralnikov.

Blizu Grosuplja na Taboru, je lepo zakapana Županova jama, ki je dostojno prirejena za obisk. Tudi tu vidiš vse mogoče oblike kapnikov. Že blizu vhoda so Orgle, malo potrkaš po njih, pa zadoni lep glas. Potem vidiš Ovce s pastirjem, Kalvarijo, Oltar, Krstni kamen

Pri izviru Krke je Krška jama. Omenja jo Jurčič v »Juriju Kozjaku« Lepo popisuje, kako so se tu ljudj skrivali pred Turki. Važnejši sta še Podpeška jama in Vranja jama. Toda kdo bi našteval vse naše jame! Nekatere so krščene, druge so tudi brez imen. Velike, majhne, bogate kapnikov, razprostrte po vsej naši lepi zemlji.

Kdo je kralj živali?

Sredi cirkuške arene sedi v ogromni jekleni kletki na svojih prostorih kakšnih dvajset levov. Mirno in nepremično gledajo predse, kakor bi bili domače, krotke mačke. Skozi areno pa se plazi po trebuhu k svojemu prostoru progast bengalski tiger, počasi in potuhnjeno. Sredi kletke stoje Elid Betley, najbolj znani krotilec zveri, v elegantni beli obleki z belimi čevlji. V roki drži bič, v drugi pa revolver. Nekaj časa opazuje tigra, kako se leno plazi, potem pa stopi hitro k njemu in poči z bičem. Zver se skotali po tleh in se zvije v klopčič. Tedaj se Betley hitro obrne k levom, ki so tigra dotlej mirno opazovali, in jih s pokanjem biča razbesni, da se začne razlegati po cirkusu njih divje tuljenje. Ljudem, ki to opazujejo, kar vstajajo lasje pokoncu.

Občinstvo, ki ne pozna navad zveri, se čudi, zakaj je krotilec v kletki razdražil živali. Saj so tako mirno sedele... Zato tudi vsi mislijo, da je storil krotilec vse to samo zaradi tega, da bi dosegel pri predstavi večji učinek. Toda Betley trdi, da to ni res. Krotilci razdražijo zveri samo zato, da bi bili sami varnejši, ne pa da bi se pred občinstvom postavljali.

Že v najstarejših časih so ljudje imenovali leva »kralja živali«. Precej dolgo pa so strokovnjaki že prepričani, da bi moral imeti prav za prav tiger ta naslov. Sicer doslej še nihče ni mogel natanko odmeriti njune moči, ker še nikoli nihče ni videl od blizu odločilne borbe med levom in tigrom. Videli so že borbe med tropo levov in tropo tigrov, toda nikoli ni bilo enako število obeh zveri. Pri takih priložnostih so ugotovili samo to, kakšno taktiko ima vsaka vrsta zveri. Levi se drže v gruči in v gruči napadajo, tiger pa vselej išče enega samega nasprotnika, ki je videti slabotnejši od njega, in se ga nenadno loti. Zaradi takega načina boja je pač razumljivo, zakaj v bojih med tigri in levi, tudi v cirkuških arenah, propade vselej več tigrov.

To pa še ne pomeni, da bi moral biti lev močnejši od tigra. Nasprotno! Betley trdi, da bi v boju z levom tiger vselej zmagal, ker je v boju taktično boljši. Lev stoji ves čas v borbi na nogah, tiger pa se tudi prekopicne na hrbet in udarja s šapami okoli sebe, pri tem pa še hlasta s svojimi smrtonosnimi čeljustmi in z ostrimi zobmi raztrga vse, kar mu pride preblizu.

V vseh kritičnih trenutkih varujeta krotilca njegova okretnost in volja. To sta dve orožji, ki ju spoštuje tudi najbolj divja zver.

Kadar strese lev svojo košato grivo in skrije rep med noge ter krene počasi proti svojemu krotilcu, se hoče v devetih od desetih primerov z njim samo igrati. Če pa zapusti tiger svoj prostor in gre s povešeno glavo proti dreserju, mora ta takoj vedeti, da ima tiger zahrbtne namene. Takrat nastane vselej boj na življenje in smrt. Čeprav je tiger, ko se izuči, dosti poslušnejši kakor lev, ostane vendar tak samo do tistega usodnega dneva, dokler se v njegovi glavi ne zbudi nekaj kakor spomin na staro divjost in upornost. In tisti dan plane na svojega gospodarja. V takih primerih se posluži krotilec svojega revolverja za strah in ustreli zver iz največje bližine med oči. S tem odvrne za trenutek njeno pozornost od sebe in se lahko umakne. Tiger se umakne tudi pred stolom, ki ga drži krotilec proti njemu, ker se boji nog.

Poklic krotilca je silno nevaren. Zveri, ki jih žre samo ogenj divjosti in upornosti, ne poznajo ljubezni in zvestobe do človeka. Strah, to je edino sredstvo, ki brani krotilca. Toda prej ali slej se v odločilnem trenutku krotilec zmede in izgubi nad zvermi svojo voljo. Če se v zadnjem delcu sekunde spet ne zave in ne ubrani, je po njem. Računati mora z usodo. Prepričan mora biti, da ga bodo nekoč zveri usmrtile ali pa ga tako ranile, da ne bo več za delo. Le redki so bili, ki so tej usodi ušli.

Srečanje z Norino

Operna pevka ga. Manja Mlejnikova Sibinovićeva je ostala v spominu našemu gledališkemu občinstvu še od lani, ko je pela vlogo Micaele v operi Carmen. Po letu dni, ko ni nastopala, si je z ljubko Norino v Don Pasqualu ponovno pridobila simpatije ljubljanskega občinstva pa priznanje kritike.

Gospo Manjo Mlejnikovo sem srečal, ko je ravno hitela v gledališče. Živahna in nasmejana kakor vedno, mi je prisrčno stisnila roko, ko sem jo pozdravil.

»V teater?« sem vprašal kratko.

»Da, da,...« mi je odgovorila s prijetnim glasom. »S takim veseljem grem v gledališče. Že danes mislim in računam, kdaj bom imela naslednjo predstavo. Vi ne veste, kako more biti oder privlačen. Tu je del mojega življenja. Kogar enkrat zagrabi čar odra in kdor se enkrat poda v to življenje in občuti v sebi zavest uspeha, ko ga podžge in opaja navdušenje občinstva, tisti se ne more več iztrgati objemu boginje Talije, on pripada drugemu svetu — zanj se začenja novo življenje!«

V živahnem kramljanju mi je še pripovedovala, kako je nastopala že kot petnajstletna deklica in kako je že od mladih nog gojila v sebi željo, da bi pela v gledališču. Z radostjo je študirala petje, ki ji ni povzročalo nikoli težav. Saj to ji je takorekoč že prirojeno. Toda med željami in uresničenjem je včasih tako globok prepad, da ga človek ne more nikdar premostiti. Saj vse se postavi človeku na pot, ki vodi do smotra! Ni vse samo talent, študij, volja do dela in uspeh. Imeti moraš tudi možnost nastopanja. Vendar sta tu dva svetova, ki ju loči gledališki zastor. Občinstvo gleda samo tedaj na oder, ko je zastor dvignjen; ko pa spet pade, izgine tudi svet, ki je za njim.

Prišla sva do opere. Ustavila sva se pod kostanjem v bližini vhoda.

»Zdaj moram k predstavi,« je končala. Koliko zadovoljstva je v očeh. Tako je bila vesela in razigrana, da nisem vedel, ali stoji pred menoj gospa Manja Mlejnikova ali tisto nežno dekletce iz internata, ki sem jo uro pozneje poslušal gostoleti v sprejemnici Don Pasquala. **Sta.**

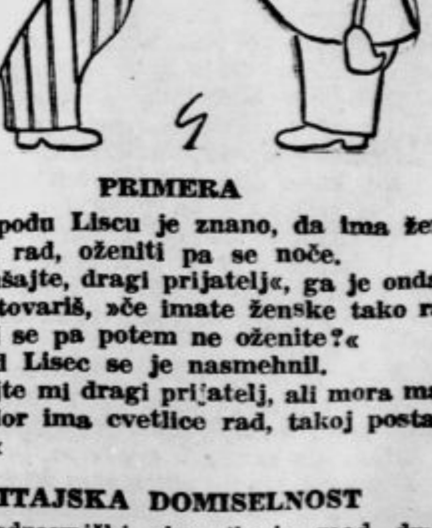

PRIMERA

O gospodu Liscu je znano, da ima ženske zelo rad, oženiti pa se noče.

»Poslušajte, dragi prijatelj«, ga je ondan vprašal tovariš, »če imate ženske tako radi, zakaj se pa potem ne oženite?«

Gospod Lisec se je nasmehnil.

»Povejte mi dragi prijatelj, ali mora mar vsak, kdor ima cvetlice rad, takoj postati vrtnar?«

KITAJSKA DOMISELNOST

Neki zdravniški zbornik je med drugim zabeležil, da so Kitajci čudovito prebrisani tudi v pogledu plačevanja svojih zdravnikov. Popotniki pravijo, da imajo premožni Kitajci navado imeti svoje hišne zdravnike. Toda plačujejo jih samo tedaj, kadar je pri hiši vse zdravo. Čim kdo od domačih zboli, ne dobi hišni zdravnik nobenega plačila več. In tako so bolezni po kitajskih družinah, kjer imajo hišne zdravnike, zelo kratkotrajne.

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Ljubomir Volčič. — Vsi v Ljubljani.